

دری

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ. ش.

دری صنف چهارم

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه پان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زره وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیواد به تل ځلیري
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درسی

صنف چهارم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: دری

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی بخش دری نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: چهارم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقراً باسم ربك

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویدا است، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می نمایند. در چنین برهه سرنوشت ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می باشد.

از همین رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت های مهم وزارت معارف پنداشته می شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی با کیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه های فردای کشور می خواهیم تا از فرصت ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن ها در این راه مقدس و انسان ساز موفقیت استدعا دارم. با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مرفعی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عنوان‌ها

شمارهٔ درس	درس	ساعت‌های درسی	صفحه
درس اول	حمد	سه ساعت درسی	۱
درس دوم	حضرت محمد ﷺ	سه ساعت درسی	۳
درس سوم	حضرت عمر فاروق <small>رضی الله عنه</small>	سه ساعت درسی	۵
درس چهارم	نماز	سه ساعت درسی	۷
درس پنجم	تقوا و پرهیزگاری	سه ساعت درسی	۹
درس ششم	ترانهٔ بهار	سه ساعت درسی	۱۱
درس هفتم	زراعت و نهال‌شانی	سه ساعت درسی	۱۳
درس هشتم	فریده و بهار	سه ساعت درسی	۱۵
درس نهم	اهمیت کتاب	سه ساعت درسی	۱۷
درس دهم	وقت‌شناسی	سه ساعت درسی	۱۹
درس یازدهم	کسب دانش	سه ساعت درسی	۲۱
درس دوازدهم	خواجه عبدالله انصاری	سه ساعت درسی	۲۳
درس سیزدهم	کلمه‌های ساده	سه ساعت درسی	۲۵
درس چهاردهم	مهربان، مثل آفتاب	سه ساعت درسی	۲۷
درس پانزدهم	نثار وطن	سه ساعت درسی	۲۹
درس شانزدهم	نصیحت	سه ساعت درسی	۳۱
درس هفدهم	استاد عبدالحق بیتاب	سه ساعت درسی	۳۳
درس هجدهم	اسم مفرد و جمع	سه ساعت درسی	۳۵
درس نوزدهم	ادبیات عامیانه	سه ساعت درسی	۳۷
درس بیستم	زگهواره تا گور دانش بجوی	سه ساعت درسی	۳۹
درس بیست و یکم	مادر	سه ساعت درسی	۴۱
درس بیست و دوم	صحت و سلامت	سه ساعت درسی	۴۳
درس بیست و سوم	ضرب‌المثل‌ها	سه ساعت درسی	۴۵

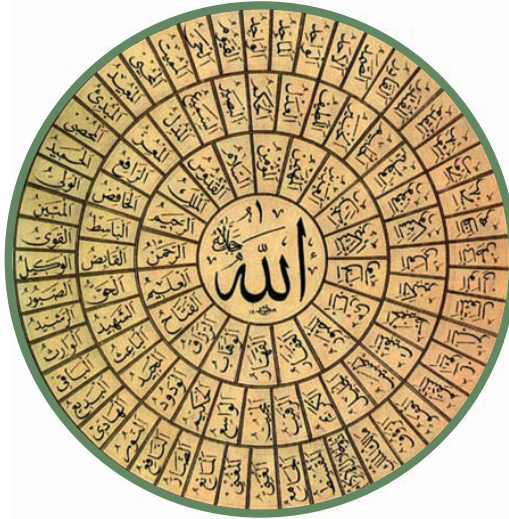

شماره درس	درس	ساعت‌های درسی	صفحه
درس بیست و چهارم	کلمه‌های مرکب و مشتق	سه ساعت درسی	۴۷
درس بیست و پنجم	اندرزها	سه ساعت درسی	۴۹
درس بیست و ششم	آزادی	سه ساعت درسی	۵۱
درس بیست و هفتم	ترحم بر حیوان‌ها	سه ساعت درسی	۵۳
درس بیست و هشتم	صفت و رابطه آن با اسم	سه ساعت درسی	۵۵
درس بیست و نهم	حادثه ترافیکی	سه ساعت درسی	۵۷
درس سی ام	حکایت	سه ساعت درسی	۶۱
درس سی و یکم	رادیو	سه ساعت درسی	۶۳
درس سی و دوم	سخنانی از سعدی	سه ساعت درسی	۶۵
درس سی و سوم	عدد	سه ساعت درسی	۶۷
درس سی و چهارم	صلح و آشتی	سه ساعت درسی	۶۹
درس سی و پنجم	محمود طرزی	سه ساعت درسی	۷۱
درس سی و ششم	رسمی‌های من	سه ساعت درسی	۷۳
درس سی و هفتم	لطیفه‌ها	سه ساعت درسی	۷۵
درس سی و هشتم	ضمیر	سه ساعت درسی	۷۷
درس سی و نهم	علم و هنر	سه ساعت درسی	۷۹
درس چهلم	پاکیزه‌گی محیط	سه ساعت درسی	۸۱
درس چهلم و یکم	میرویس نیکه	سه ساعت درسی	۸۳
درس چهلم و دوم	حکایت	سه ساعت درسی	۸۵
درس چهلم و سوم	هلال احمر	سه ساعت درسی	۸۷
درس چهلم و چهارم	پنسل چگونه اختراع شد؟	سه ساعت درسی	۹۱
درس چهلم و پنجم	حکایت	سه ساعت درسی	۹۳
درس چهلم و ششم	تأسیسات اجتماعی	سه ساعت درسی	۹۵

حمد

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و صفتهای خداوند ﷻ را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- چرا ما هر کار خیر را با نام خداوند ﷻ آغاز می‌کنیم؟
- ۲- الله ﷻ را به کدام نام‌ها یاد می‌کنیم؟

آن که باشد خالق کون و مکان
 قوهٔ نطق و بیان بخشیده است
 تا که باشد مردمان را رهبری
 است بی‌شک بهترین انبیا
 رهنما و رهبر قرآن گذاشت
 بر وی و بر آل و اصحابش درود

شکرگویم بر خدای مهربان
 آن که ما را جسم و جان بخشیده است
 کرده نازل هر زمان پیغمبری
 نام پاک او محمد مصطفی
 بهترین چیزی که بهر ما گذاشت
 باد هر دم از خداوند ودود

شیخ عطار

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های (شکر، خالق، کون و مکان) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و روی تخته بنویسید.
- از میان کلمه‌های زیر، کلمه‌های هم‌معنا را جدا کنید و در کتابچه‌های تان بنویسید:

(خورشید، آسمان، دانش، سپهر، الله، کردگار، علم، خدا، عقل، آفتاب)

مثال: سپهر = آسمان

بشنو و بگو

- خداوند جَلَّ جَلَالُهُ چه چیزها را خلق نموده است؟
- الله جَلَّ جَلَالُهُ برای کی قرآن کریم را نازل کرده است؟
- بیت زیر را معنا کنید:

آن که ما را جسم و جان بخشیده است   قوه نطق و بیان بخشیده است
 کرده نازل هر زمان پیغمبری   تا که باشد مردمان را رهبری

به دوستان بگو

شیخ فریدالدین عطار، شاعر اواخر قرن ششم و آغاز قرن هفتم هجری است. عطار با داشتن آثار زیاد و ارزشمند در میان شاعران ممتاز است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کون و مکان	زمین و آسمان	۵	اصحاب	هم‌صحبتان
۲	نطق	بیان	۶	درود	دعا
۳	ودود	بسیار مهربان	۷	انبیا	پیامبران
۴	قرن	دوره صد ساله، وقت و زمان	۸	عطار	عطر فروش، دارو فروش

متن شعر را در کتابچه‌های تان بنویسید.

حضرت محمد ﷺ

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند و بنویسند، با صفت‌ها و اخلاق حضرت محمد ﷺ بیشتر آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- در باره حضرت محمد ﷺ چه می‌دانید؟
- ۲- گفته می‌توانید که حضرت محمد ﷺ در چند ساله‌گی از جهان رحلت کرد؟

پیشوایی چو مصطفی داریم	شکر حق را که پیشوا داریم
سرور خاتم و نگین همه	مهتر و بهتر و گزین همه
او طریقت عیان کند ما را	او شریعت بیان کند ما را
تا به روز جزا پیاپی باد	صلوات خدای بر وی باد
دوستدار چهار یار وی ایم	امت او و دوستدار وی ایم

نظامی گنجی‌بی

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- شعر زیر را دقیق بخوانید و مفهوم آن را در چند جمله بنویسید.
- شکر حق را که پیشوا داریم
- او شریعت بیان کند ما را
- پیشوایی چو مصطفی داریم
- او طریقت عیان کند ما را

بشنو و بگو

- حضرت محمد ﷺ کی بود؟
- معنای واژه‌های زیر را بگویید:
(طریقت، عیان، صلوات)
- در گروه‌ها پیرامون صفتهای نیک آن حضرت ﷺ بحث نمایید.

به دوستان بگو

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبران است که در شهر مکه مکرمه به دنیا آمد. حضرت محمد ﷺ در سن چهل سالگی در غار «حرا» به پیامبری مبعوث شد و قرآن کریم بر وی نازل گردید.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مبعوث	فرستاده شده	۴	پیشوا	رهبر
۲	رسالت	پیامبری	۵	نفقہ	آنچه صرف عیال و اولاد کنند.
۳	بعثت	فرستادن	۶	عیان	آشکار

متن درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد شخصیت بزرگوار اسلام، حضرت عمر فاروق رضی الله عنه معلومات به دست آورند.

- ۱- کی خلفای راشدین را نام گرفته می‌تواند؟
- ۲- حضرت عمر رضی الله عنه یار چندم حضرت محمد صلی الله علیه و آله بود؟

حضرت عمر رضی الله عنه پسر خطاب از بزرگان صحابه کرام بود که بعد از رحلت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه به خلافت رسید؛ چون حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله لقب وی را فاروق گذاشت، به عمر فاروق مشهور شد.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه در زمان خلافتش با همه مردم در تماس بود. خانه، لباس و خوراکش از دیگران برتر نبود و همیشه از طرف شب به خانه‌ها و کوچه‌ها می‌رفت تا از احوال مردم باخبر شود.

در زمان خلافت حضرت عمر رضی الله عنه چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان اسلام به آن افتخار می‌کند. وی بعد از ده سال و شش ماه خلافت توسط یک شخص منافق به نام ابو لؤلؤ به عمر (۶۳) ساله‌گی در هنگام ادای نماز صبح، به شهادت رسید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- متضاد کلمه‌های: شب، آسان و عدالت را بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید و

بخوانید:

* خلافت

* عدالت

* مشهور

بشنو و بگو

- حضرت عمر فاروق رضی الله عنه کی بود؟
- در مورد عدالت حضرت عمر فاروق چه می‌دانید؟
- معنای کلمه‌های زیر چیست؟
- فاروق، عدالت، مجروح

به دوستان بگو

در زمان خلافت حضرت عمر رضی الله عنه چنان عدالتی برقرار بود که تا امروز جهان به آن افتخار می‌کند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	فاروق	فرق کننده حق و باطل	۴	لقب	اسمی که کسی به آن شهرت پیدا کند.
۲	عدالت	انصاف، برابری	۵	افتخار	فخر کردن، بالیدن
۳	خلیفه	جانشین	۶	مجروح	زخمی

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های تان بنویسید.

نماز

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- در یک شبانه روز چند وقت نماز می‌خوانیم؟

ز جا برخیز هنگام نماز است
در رحمت به روی خلق باز است
به آداب مسلمانی وضو کن
به سوی قبله با اخلاص رو کن
تمام لحظه‌ها دل گیرد آرام
به صبح و ظهر، عصر و مغرب و شام

محمد جواد محبت

سحر آمد مؤذن بانگ برداشت
ز هر گل‌دسته‌یی آواز برخاست
اگر خواهی نشاط صبحدم را
ز آب پاک جان را روشنی ده
چه خوش باشد که با یاد خداوند
چه خوش باشد نماز پنجگانه

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و معنا کنید.
- بیت زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
چه خوش ..... که با ..... خداوند
تمام ..... دل گیرد.....
- معنای کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:

* بانگ

* نشاط

* رحمت

بشنو و بگو

- در این درس به انجام چه کارهایی توصیه شده است؟
- پیام درس چیست؟

به دوستان بگو

از جمله پنج بنای اسلام، رکن دوم آن نماز است که خداوند ﷻ بر آن تأکید بیشتر نموده است تا مؤمنان، نمازهای پنجگانه را در وقت معین آن ادا کنند؛ زیرا دل‌ها با یاد خداوند متعال آرام می‌گیرد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مؤذن	آذان‌دهنده	۵	اخلاص	عقیده پاک
۲	بانگ	صدا	۶	ظهر	پیشین
۳	رحمت	بخشش	۷	عصر	دیگر
۴	نشاط	خوشی	۸	مغرب	شام

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

تقوا و پرهیزگاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به اجرای اعمال شایسته و نیک عادت کنند.

- ۱- آیا می‌دانید که انجام دادن کارهای نیک باعث چه می‌شود؟
- ۲- خداوند جَلَّ جَلَلُهُ چرا انسان‌های باتقوا را دوست دارد؟

تقوا و پرهیزگاری صفت نیکو و پسندیده است. خداوند جَلَّ جَلَلُهُ همه انسان‌ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه خداوند جَلَّ جَلَلُهُ سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.

اسلام به ما امر می‌کند تا متقی و پرهیزگار باشیم، به هر کار و وظیفه‌ی که گماشته می‌شویم، خیانت نکنیم، دروغ نگوییم، حقوق دیگران را مراعات کنیم، خداوند جَلَّ جَلَلُهُ را در همه جا ناظر اعمال خود بدانیم و اوامر او را بجا کرده، از نواهی او اجتناب نماییم.

حکایت می‌کنند: وقتی ابراهیم ادهم عارف مشهور کشور ما باغبانی می‌کرد. روزی صاحب باغ از او انار خواست. یک طبق انار آورد، انار ترش بود. صاحب باغ گفت: «برو، انار شیرین بیاور.» طبق دیگر آورد، آن هم ترش بود. بار سوم باز انار آورد، ترش بود. صاحب باغ گفت: «تو باغبان استی؛ اما انار شیرین و ترش را نمی‌دانی؟» ابراهیم در جواب گفت: «من باغبان استم. وظیفه من نگهداری و تربیت درخت‌ها و میوه‌ها است، نه خوردن میوه.» صاحب باغ گفت: «بدین پرهیزگاری که تو داری، گمان می‌کنم که ابراهیم ادهم استی.»

تقوا و پرهیزگاری در پاکی نفس، نقش مهم دارد و برای انسان اعتبار و

بزرگی می‌بخشد. اشخاص متقی و پرهیزگار در هر جا احترام می‌شوند و مورد لطف خداوند ﷻ قرار می‌گیرند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را در وقت معین خاموشانه بخوانید و نکات مهم آن را بیرون نویس کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده در کتابچه‌های خود بنویسید:
«تقوا، پیروی، ناظر، باغبان»
- از چهار جواب یکی را تأیید کنید: متقی به معنای:
- مهربانی، رحم کردن، پرهیزگار، نامهربانی

بشنو و بگو

- اسلام به ما چه امر کرده است؟
- در گروه‌های کوچک تقسیم شده پیرامون اهمیت تقوا و پرهیزگاری صحبت کنید.

به دوستان بگو

خداوند ﷻ همه انسان‌ها را برابر خلق کرده است. فقط پرهیزگاری و تقوا در پیشگاه الله ﷻ سبب برتری یک انسان بر انسان دیگر است.
ابراهیم ادهم: ابواسحاق ابراهیم بن ادهم از شهزاده‌گان بلخ بود که در زهد، تقوا و خداشناسی مشهور بود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	تقوا	پرهیزگاری	۴	پیشگاه	درگاه
۲	عارف	خداشناس	۵	اجتناب	دوری کردن
۳	نواهی	جمع نهی - منع شده	۶	ناظر	نظرکننده، بیننده

در مورد تقوا و پرهیزگاری چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

ترانهٔ بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و خصوصیات فصل بهار را بدانند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- بهار چندمین فصل سال است؟

گردیده بهار و موسم کار
افشانده گهر به بوستان ابر
جان بخش شده نسیم گلزار
خندیده گل و شگفته ازهار
هنگام بهار و وقت بذر است
گردیده وتر زمین نمودار

دهقان جوان، بیا به صحرا

با ماله و بیل و یوغ و اسپار

بالیده به مرغزار سبزه
چوپان بچه‌های چُست و چالاک
گل‌های قشنگ رسته بسیار
با رمهٔ خود روان به کهسار
افسرده‌گی رخت بسته از باغ
کس نیست در این حدیقه بیکار

دهقان جوان، بیا به صحرا

با ماله و بیل و یوغ و اسپار

مایل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های هموزن را روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:
افشانده گهر به بوستان ابر خندیده گل و شگفته ازهار
- پیام اصلی درس چیست؟
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس بحث کنید.

به دوستان بگو

- بهار فصل زیبایی و دوباره زنده شدن طبیعت است. با آمدن بهار همه موجودات شاد و خرم و سرسبز می‌شوند. در بهار موسم کار و زحمت‌کشی آغاز می‌شود.

لغت‌ها

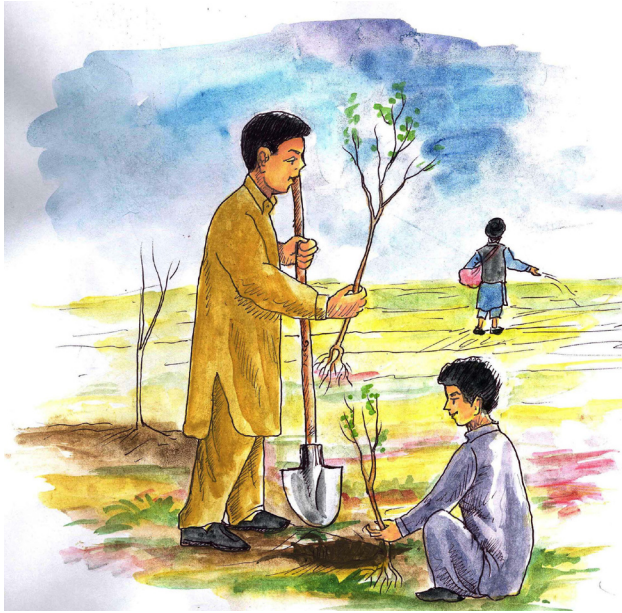
شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	نسیم	باد ملایم	۶	وتر	زمین‌نم‌دار آماده کشت
۲	گهر	دانه قیمتی	۷	رسته	بلند شده، صف بسته
۳	ازهار	شگوفه‌ها	۸	مرغزار	سبزه‌زار
۴	بذر	تخم، دانه	۹	افسرده	پژمرده، اندوهگین
۵	حدیقه	باغ			

کلمه‌های (ازهار، بذر، حدیقه، نسیم، گهر و مرغزار) را در جمله‌های مناسب به کار ببرید.

زراعت و نهال‌شانی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد زراعت، نهال‌شانی و فواید آن آگاهی حاصل کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- چه فکر می‌کنید، ما برای چه کشت و زراعت می‌کنیم؟

زراعت و پرورش درختان یکی از عمده‌ترین راه‌های بلند بردن اقتصاد در هر کشور است. میهن ما افغانستان یک مملکت زراعتی می‌باشد. آب و هوای افغانستان، زمینه بیشتر زراعت را مساعد می‌سازد. اکثر مردم افغانستان زراعت‌پیشه اند. زراعت و پرورش درختان دارای اهمیت اقتصادی زیاد می‌باشد. مردم زراعت‌پیشه ما ضرورت‌های زنده‌گی خود را از همین راه به دست می‌آورند و فرآورده‌های زراعتی خود را به کشورهای دیگر می‌فرستند. کشت، زراعت و پرورش درختان علاوه بر اهمیت اقتصادی برای سرسبزی،

محکم شدن خاک در برابر سیلاب‌ها، جلوگیری از خشک سالی، پاک شدن هوا و صحت انسان‌ها مفید است.

با در نظر داشت اهمیت فراوان اقتصادی و نگهداری محیط زیست؛ مردم و حکومت باید باهم در زمینه ترویج و رشد بیشتر زراعت در کشور توجه داشته باشند تا از این راه، اقتصاد کشور را بلند برند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- واژه‌های مشکل درس را روی تخته بنویسید و بخوانید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- زراعت و نهال‌شانی چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، صحبت نمایید.

به دوستان بگو

افغانستان یک کشور زراعتی است که تمام مردم آن به زراعت و نهال‌شانی علاقه زیاد دارند. نهال‌شانی باعث سرسبزی و شادابی کشور عزیز ما می‌گردد؛ پس باید در نهال‌شانی و حفظ و مراقبت نهال‌های غرس شده، سهم فعال گرفته و دیگران را نیز تشویق نماییم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	مساعد	آماده	۳	فرآورده	پیداوار
۲	ترویج	رواج دادن			

چند جمله در مورد اهمیت زراعت و نهال‌شانی در کتابچه‌های خود بنویسید.

فریده و بهار

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند ، بنویسند با اسم و انواع آن آشنا شوند.

۱- اسم چند هم‌صنفی خود را بگویید.

۲- نام چند حیوان، را گفته می‌توانید؟

فریده و بهار دو خواهر مهربان اند. آن‌ها با پدر و مادرشان در یک خانه کوچک و زیبا زنده‌گی می‌کنند. این خواهران مهربان باهم بازی می‌کنند، درس می‌خوانند و ورزش می‌کنند و همیشه کنار هم اند، اما یک تفاوت بزرگ با هم دارند. فریده علاقه‌ی به برس کردن دندان‌هایش ندارد و همیشه فکر می‌کند که دندان‌هایش پاک است و لازم نیست دندان‌هایش را مسواک یا برس بزند، اما بهار هر باری که غذا یا شیرینی می‌خورد، می‌رود و دندان‌هایش را با برس و مسواک پاک می‌شوید.

یک روز که فریده و بهار از مکتب برگشته بودند. فریده دندان درد شد. او با پدر و مادرش نزد داکتر رفت. آقای داکتر با مهربانی برایش گفت: چند دندان‌ش، پوسیده و خراب شده است. فریده متوجه آن‌ها نبود و فکر می‌کرد دندان‌هایش پاک و سالم اند.

وقتی به خانه برگشت. رفت و دندان‌هایش را مسواک زد. او حالا فهمید که چقدر بد است که غذا روی دندان‌هایش بماند. فریده به پدر و مادرش قول داد که بعد از این همیشه دندان‌هایش را می‌شوید.

در داستان بالا کلمه‌های فریده، بهار، پدر، مادر، خانه، مسواک، مکتب، برس، داکتر و غیره اسم استند. اسم کلمه‌ی است که برای نامیدن اشیا، اشخاص و جاها به کار می‌رود.

نام‌های افراد و اشیا هم نوع را اسم عام گویند؛ مانند: کتاب، درخت، میوه، شهر و غیره.

نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند؛ مانند: احمد، ناجیه، کابل، هرات و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم‌ها را در آن مشخص کنید.
- از میان کلمه‌های زیر اسم‌های عام و خاص آن را در کتابچه‌های تان بنویسید.
- کتابچه، قلم، خط کش، بکس _____
- بهار، فریده، یوسف، فرهاد _____
- خرگوش، پشک، موش، طوطی _____
- مکتب، خانه، شفاخانه، کتابخانه _____
- کابل، سعدی، افغانستان، کتابخانه عامه _____
- چند جمله روی تخته بنویسید که در آن‌ها اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- اسم چیست؟ آن را با مثال واضح سازید.
- اسم عام و خاص از هم چه فرق دارند؟
- نام بهار و فریده را که خواندید چه نوع اسم اند؟

به دوستان بگو

- اسم کلمه‌یی است که برای نامیدن انسان، حیوان، نبات و غیره به کار می‌رود.
- نام افراد و اشیای هم‌نوع را اسم عام گویند.
- نام اشیا و اشخاص معین را اسم خاص گویند.

پنج جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن اسم عام و خاص به کار رفته باشد.

اهمیت کتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت کتاب را بدانند.

پرسش‌ها

۱- کدام کتاب را دوست دارید مطالعه کنید؟

۲- تا حال چند کتاب خوانده اید؟

کتاب وسیلهٔ اساسی آموزش و فراگیری دانش است. در کتاب، قصه‌ها، شعرها و مطالب بسیار خوب و خواندنی نوشته شده است. هر کسی کتاب بخواند، موضوعات بیشتر را یاد می‌گیرد. کتاب برای دوستداران خود راجع به مردم، وطن، ترقی، پیشرفت و تاریخ معلومات می‌دهد. کتاب با شما از زمین، آسمان، دریاها، کوه‌ها، جنگل‌ها و هر چیز دیگر سخن می‌گوید و معلومات و دانستنی‌های شما را زیاد می‌سازد.

دانشمندان کتاب را چراغ می‌گویند؛ همان طوری که چراغ، خانه را روشن می‌سازد، کتاب هم چشم و قلب تاریک را روشن می‌سازد. اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا روی مطالعهٔ کتاب‌های گوناگون وقت بگذاریم. کتاب‌های خود را حفاظت کنیم و نگذاریم که ورق‌های آن پاره شود؛ زیرا شاگردان دیگر نیز، از آن استفاده خواهند کرد.

شاعری در وصف کتاب سروده است:

بهترین هدیه که خواهید، منم
مونس روز و شب و سال شماست
از در و دشت کنم راز و نیاز

بهترین دوست که دارید، منم
هر ورق از رخ من حال شماست
می‌برم تان به سفرهای دراز

تا که از نیک و بد آگاه شوی
باوفا همدم تو کیست؟ کتاب

قصه‌ها گویمت از دیو و پری
نام زبینه من چیست؟ کتاب

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را دقیق بخوانید.
- مفهوم شعر را در چند جمله بنویسید.
- جمله‌های زیر را مرتب نموده، روی تخته بنویسید:
- * راجع به خود دوستان کتاب برای دانشمند، انسان‌های معلومات می‌دهد و مردم ترقی و پیشرفت.
- * به دست سپرده می‌شد فراموشی، تمام پس از علوم مدتی نمی‌بود اگر کتاب.

بشنو و بگو

- معنای واژه‌های زیر را بگویند:
- * هدیه
- * مونس
- * حفاظت
- کتاب‌هایی را که تا حال مطالعه کرده اید، نام بگیرید.
- در گروه‌ها پیرامون اهمیت مطالعه صحبت کنید.

به دوستان بگو

کتاب وسیله‌ی اساسی فراگیری دانش است. از مطالعه‌ی کتاب مطالب زیادی را می‌آموزیم، کتاب برای ما در باره‌ی مردم، وطن، ترقی... و تاریخ انسان‌های دانشمند معلومات می‌دهد. اگر کتاب نمی‌بود، تمام علوم پس از مدتی به دست فراموشی سپرده می‌شد؛ پس بر ما لازم است تا از کتاب‌های خود خوب حفاظت کنیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	علوم	جمع علم	۴	مونس	غمخوار
۲	وصف	ستایش، تعریف	۵	در	دروازه
۳	هدیه	تحفه	۶	آگاه	باخبر

برداشت تان را از دو بیت اول شعر بنویسید.

وقت‌شناسی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت و ارزش وقت را بدانند.

۱- چگونه از وقت استفاده نماییم؟

۲- استفاده از وقت برای یک شاگرد چه فایده دارد؟

شناختن وقت در زنده‌گی اهمیت و ارزش خاص دارد. وقت بزرگترین سرمایه انسان به شمار می‌رود که نباید آن را بیهوده سپری نمود. برای این که اوقات ارزشمندتان بی‌فایده نگذرد، هریک‌تان باید تقسیم‌اوقات منظم داشته باشید.

به طور مثال:

- کارهای‌تان را به وقت معین آن انجام دهید.
- یک دقیقه وقت‌تان را بی‌فایده سپری نکنید.
- درس بخوانید و از بیکاری و تنبلی خود را دور نگهدارید.
- همیشه کتاب بخوانید و علم بیاموزید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- جمله‌ها و کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و هر کلمه را به جمله‌ی مربوط آن وصل کنید.

- * کارهای تان را به وقت..... آن انجام دهید. (معین)
- * شناختن وقت در زنده‌گی..... خاص دارد. (کتاب)
- * همیشه ..... بخوانید و علم بیاموزید. (ارزش و اهمیت)

بشنو و بگو

- معنای کلمه‌های زیر را بگویید:
- * خاص
- * معین
- * بیهوده

به دوستان بگو

وقت در زنده‌گی اهمیت و ارزش زیاد دارد و بزرگترین سرمایه‌ی انسان به شمار می‌رود؛ پس برای این که وقت ما بی‌فایده سپری نشود هر کدام باید تقسیم‌اوقات منظم داشته باشیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	بیهوده	بی‌فایده	۳	معین	مشخص، معلوم
۲	منظم	به ترتیب	۴	سرمایه	دارایی

تقسیم‌اوقات روزانه خود را در کتابچه‌های تان بنویسید.

کسب دانش

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت علم و دانش را بدانند.

دانش طلب و بزرگی آموز

تا به نگرند روزت از روز

- ۱- آموختن علم و دانش بالای کی‌ها فرض است؟
- ۲- چرا علم می‌آموزیم؟

گردل نهی ای پسر بدین پند
از پند پدر شوی برومند
غافل منشین، نه وقت بازیست
وقت هنر است و کار سازیست
دانش طلب و بزرگی آموز
تا به نگرند روزت از روز
می‌کوش به هر ورق که خوانی
تا جمله مطالبش بدانی
هر چیز که دل بدان گراید
گر جهد کنی به دست آید

گفتن ز من، از تو کار بستن
بیکار نمی‌توان نشستن

نظامی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- کلمه‌های (پند، هنر، دانش و جهد) را در جمله‌های مناسب به کار برده، روی تخته بنویسید.

بشنو و بگو

- فراگیری علم و دانش باعث چه می‌شود؟
- بیت‌های زیر را بخوانید و مفهوم آن را بیان کنید:
دانش طلب و بزرگی آموز   تا به نگرند روزت از روز
می‌کوش به هر ورق که خوانی   تا جمله مطالبش بدانی

به دوستان بگو

نظامی از جمله شاعران زبان فارسی است. او از خود آثار زیادی در این زبان به میراث گذاشته است.

لغت‌ها

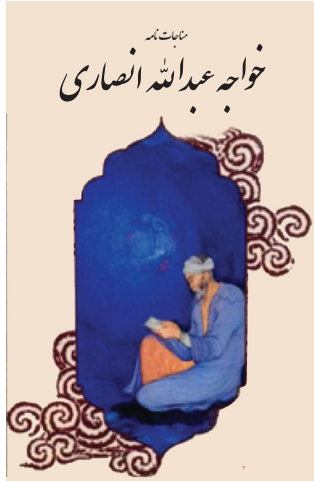
شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	برومند	کامیاب	۳	غافل	بی‌خبر
۲	کار بستن	عمل کردن	۴	جهد	سعی و کوشش

متن شعر را در کتابچه‌های خود بنویسید.

خواجه عبدالله انصاری

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با شخصیت‌های فرهنگی و ادبی کشور آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- از چند شخصیت ادبی زبان دری نام ببرید.
- ۲- به نظر شما، شناخت شخصیت‌های ادبی کشور به ما چه کمک می‌کند؟

خواجه عبدالله انصاری یکی از شخصیت‌های مشهور ادبی کشور ما است. وی در سال (۳۹۶) هجری قمری در شهر هرات متولد گردید و تحصیل خود را در همانجا به پایان رسانید. خواجه عبدالله دارای حافظه قوی بود؛ چنانچه صد هزار بیت از شاعران عرب را حفظ کرده بود. در علم تفسیر، حدیث و دیگر علوم مهارت و لیاقت خاصی داشت.

مناجات‌نامه یکی از آثار مشهور او می‌باشد. وی در سال (۴۸۱) هجری قمری به عمر ۸۵ ساله‌گی در شهر هرات وفات یافت و در همانجا دفن گردید.

نمونه شعر:

صدسال در آتشم اگر مهل بود   آن آتش سوزنده مرا سهل بود
با مردم ناهل مبادا صحبت   کز مرگ بدتر صحبت ناهل بود

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و واژه‌ها را درست تلفظ کنید.
- واژه‌های شور، سوز، هرات و لیاقت را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

بشنو و بگو

- خواجه عبدالله انصاری کی بود؟
- اثر مشهور خواجه عبدالله انصاری را نام بگیرید.
- واژه‌های مهل و سهل چه معنا دارند؟

به دوستان بگو

مناجات‌نامه اثر ارزشمند خواجه عبدالله انصاری است که موضوع آن عرفان و ادب می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا
۱	انصار	یاری کننده
۲	سهل	آسان
۳	مهل	مهلت، درنگ، توقف

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

کلمه‌های ساده

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمه ساده را بشناسند.

گل	درخت	باغ	خانه
کتاب	درس	مکتب	بهار

۱- کلمه‌های داخل چوکات چه معنا دارند؟

۲- کی می‌تواند یک کلمه ساده بگوید؟

- نسرین همیشه کتاب مطالعه می‌کند.
- مرقد حضرت علی کرم الله وجهه در شهر مزار شریف است.
- احترام پدر و مادر وظیفه هر انسان می‌باشد.
- کابل پایتخت افغانستان است.
- در فصل بهار، باغ مکتب پر از گل می‌شود.
- چرا بهار را بیشتر از دیگر فصل‌ها دوست می‌داریم؟
- باغ ما گل‌های رنگارنگ دارد.

- عمر در مؤسسهٔ ماین پاکی کار می کند.
- مصرف مواد مخدر انسان را ناتوان، مریض و هلاک می سازد.

کلمهٔ ساده، کلمه‌یی است که از یک جزء مستقل تشکیل شده باشد؛
مانند: کتاب، بهار، باغ، گل ...

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های ساده را مشخص کنید.
- چند جمله بنویسید که در آن کلمهٔ ساده به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- کلمهٔ ساده را تعریف کنید.
- برای کلمه‌های (احترام، وطن و نظافت) جمله بگویید.

به دوستان بگو

کلمه‌ها از نگاه ساختار به ساده، مشتق و مرکب تقسیم گردیده اند.

هشت کلمهٔ ساده در کتابچه‌های خود بنویسید.

مهربان، مثل آفتاب

هدف: شاگردان متن درس را درست بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و کلمه‌های هم‌وزن را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- کی هر روز کوچه‌های شهر را پاک می‌کند؟

پاک بود و باصفا و دل‌گشا
خِش خِش جاروب مردی آشنا
با خودش پاگیزه‌گی آورده بود
غصه‌ها و آخم‌ها را بُرده بود
کوچه مثل دسته‌گل زیبا شده
گفت: مثل خنده گل‌ها شده
مثل کوچه، مثل غنچه، مثل آب
مهربان بودیم مثل آفتاب

محمد رضا سنگری

صبح، کوچه باز جارو خورده بود
دورتر از کوچه می‌آمد به گوش
مرد خوب رُفتگر از صبح زود
آفرین بر او که با جاروب خود
پیش رفتم گفتم: آقا جان سلام
پاسخم گفت و به من لبخند زد
گفت با من کاش دل‌ها پاک بود
آشتی بود و سلام و همدلی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:
- * پاکیزه * رُفتگر * غصه * لبخند
- بیت‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:

صبح، ..... بود .....
 ..... می‌آمد به .....
 پاک بود و ..... و ..... آشنا

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید.

صبح، کوچه باز جارو خورده بود
 دورتر از کوچه می‌آمد به گوش
 مرد خوب رُفتگر از صبح زود
 جواب درست را انتخاب کنید:

- * شعری را که خواندید در مورد چه بود؟
- الف - آشتی و صلح ب - همدلی ج - پاکیزه‌گی د - مهربانی
- * اَخم به معنای ..... به کار رفته است.

الف - گشاده‌رویی ب - لبخند ج - ترشرویی

به دوستانت بگو

شعری را که خواندید شاعر آن محمد رضای سنگری نام دارد و از شاعران معاصر کشور همسایه ما ایران است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اخم	چین پیشانی و ابرو، ترشرویی	۲	رُفتگر	کسی که سرک‌ها را جارو و تمیز می‌کند

مفهوم درس را در کتابچه‌های تان بنویسید.

نثار وطن

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- کی می‌تواند در بارهٔ وطن یک بیت یا یک جمله بگوید؟

خوش است سیر و تماشای نوبهار وطن

مکن ز سینه برون داغ لاله‌زار وطن

مشو ز علم و هنر غافل ای وطن پرور

به هوش باش که آید همین به کار وطن

دهید هموطنان دست اتفاق به هم

بود امید که گردد همین حصار وطن

پی حفاظت ملک و وطن کی صرفه کند

همیشه اهل وطن جان کند نثار وطن

خوش است سرمه ز خاک دیار، مستغنی

بلی، خوش است ز گلزار غیر، خار وطن

عبدالعلی مستغنی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با لحن و آهنگ مناسب بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* غافل

* اتفاق

* وطن

* نثار

بشنو و بگو

- مفهوم درس را به زبان ساده بگویید.
- از چهار جواب یکی را انتخاب کنید.

* غیر به معنای:

الف: دشمن

ب: بیگانه

ج: دوست

د: هیچکدام

به دوستان بگو

در مورد مفهوم شعر آنچه می‌دانید به دوستان‌تان بگویید.
استاد عبدالعلی مستغنی از شاعران و نخبه‌گان شعر و ادب معاصر افغانستان به شمار می‌رود.
او از استادان برجسته زبان و ادبیات فارسی دری است و آثار زیادی از خود به یادگار گذاشته است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	نثار	فدا کردن	۴	حصار	دیوار
۲	سیر	گردش	۵	نخبه	برگزیده
۳	اتفاق	به هم پیوستن و سازگاری	۶	غافل	بی‌خبر

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

نصیحت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و به آن عمل کنند.

جایی که راه نیست، خداوند راه می‌کشد

۱- ما باید به پند و نصیحت چه کسانی گوش دهیم؟

چو در نیکی رضای کردگار است

به از نیکی نگه کن تا چه کار است

به لطف و مرحمت دل‌ها نگهدار

کس از دست و زبان خود میازار

بیاموز آنچه شناسی تو زنه‌ار

که کس را نیست از آموختن عار

به شاگردی هر آنکو شاد گردد

بود روزی که هم استاد گردد

بوستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- دو بیت شعر را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.
- مانند خانه‌های خالی زیر در کتابچه‌های خود چند خانه‌خالی رسم کنید و آن را با کلمه‌های سه حرفی و چهارحرفی ساده پر کنید.

ح	م	د
---	---	---

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:
به لطف و مرحمت دل‌ها نگهدار
کس از دست و زبان خود میازار
- از چهار جواب یکی را تأیید کنید:
رضا به معنای:
الف- دعا کردن
ب- بخشش و کرم
ج- راستی و صداقت
د- خشنودی

به دوستان بگو

- بوستان از جمله آثار مشهور سعدی بوده که به نظم نگاشته شده است و دارای موضوعات مختلف تربیتی می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	رضا	خشنودی	۳	عار	ننگ
۲	زنهار	هوش‌دار، آگاه باش	۴	مرحمت	مهربانی

چند اندرز که به یاد دارید در کتابچه‌های خود بنویسید.

استاد عبدالحق بیتاب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، عبدالحق بیتاب را بشناسند و اسم خاص را در متن مشخص نمایند.

- ۱- در تصویر کی را می‌بینید؟
- ۲- آیا شما نام عبدالحق بیتاب را شنیده اید؟

ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب در سال (۱۲۶۵) هجری در بارانۀ شهر کابل تولد شد. وی شخص عالم و متدین بود. مدت زیاد عمر خود را به صفت معلم در لیسه‌های شهر کابل سپری نمود و مدتی به حیث استاد در فاکولتۀ زبان و ادبیات تدریس کرد. عبدالحق بیتاب در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر استاد بود.

نمونهٔ سخن:

غچی

ای طایر تیزبال، غچی
هر دیده برایت انتظار است
از دیدهٔ تو خوشیم و خندان
هر لحظه شگفته‌گیست حاصل
گفتار تو ذکر بی‌نیاز است

ای مرغک خوش‌جمال، غچی
در پای تو بسته نوبهار است
از آمدنت شدیم شادان
از غچ غچ تو به غنچهٔ دل
آواز خوش تو دلنواز است

از بی‌ضرری ترا به هر جا
بالای سرم بگیر خانه
در خوبی سقف خانه شک نیست
خواهم که خدا کند نگاهت
یارب که به خانه باشی آرام

جای است، خوش آمدی بفرما
یعنی که به سقف، ساز لانه
زیرا که در او ره پشک نیست
آفت نرسد به چوچه‌هایت
طوری که به پوست، مغز بادام

بیتاب

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌های خاص را بیرون‌نویس کنید.
- واژه‌های جدید درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به هر یک آن‌ها جمله بگویید:
- (حفاظت، هفاظت، عفاظت) (سپری، صپری، ثپری) (استفاده، اثفاده، استفاده)

بشنو و بگو

- ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب کی بود؟
- معنای بیت‌های زیر را بگویید:

آواز خوش تو دلنواز است
از بی‌ضرری ترا به هر جا
گفتار تو ذکر بی‌نیاز است
جای است، خوش آمدی بفرما

به دوستان بگو

ملک‌الشعرا استاد عبدالحق بیتاب در بارانۀ شهر کابل متولد شد. وی شخص عالم و متدین بود، در علوم عربی، تفسیر قرآن کریم و سرودن شعر دری استاد بود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	متدین	دین‌دار	۴	آفت	ضرر
۲	طاير	پرند	۵	عالم	دانشمند

شعری را که خواندید به نثر تبدیل نموده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

اسم مفرد و جمع

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را بدانند.

درختان	کتاب	معلمان	سپاه	بزرگان	درخت
--------	------	--------	------	--------	------

۱- کی می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟

۲- چند نوع اسم را می‌شناسید؟

- درخت سیب شگوفه کرده است.
  - معلم به درس آغاز کرد.
  - بهترین دوست زنده‌گی انسان کتاب است.
  - مکتب جای آموختن علم و دانش است.
  - من در روزهای رخصتی به شهرکندهار می‌روم.
  - منارجام یکی از آبددهای تاریخی وطن ما است.
  - جامعه وقتی به سعادت می‌رسد که مردم آن روزانه مطالعه کنند.
  - حضرت محمد ﷺ از قوم قریش بود.
  - گروهی از مردم به کمک سیلاب‌زده‌گان شتافتند.
  - سپاهیان کشور ما سرسپرده‌گان راه صلح و آزادی هستند.
- * اسم مفرد آن است که بر یک موجود دلالت کند؛ مثال: درخت، گل، کتاب،

میز و ...

در زبان دری اگر بخواهیم اسم مفرد را جمع بندیم، در آخر آن پسوندهای ان، گان، یان و ها را می‌فزاییم؛ مانند: معلمان، نیکمردان، خردمندان، بنده‌گان، دانشجویان، آهوان و کتاب‌ها.

* اسم جمع آن است که در شکل ساده؛ اما در معنا به یک جمع بزرگ دلالت می‌کند و یا در شکل مفرد و در معنا جمع می‌باشد؛ مانند: گروه، مردم، قوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اسم مفرد و جمع را مشخص کنید.
- چند جمله بنویسید که اسم جمع و مفرد در آن به کار رفته باشد.

بشنو و بگو

- فرق بین اسم جمع و مفرد چه است؟
- از میان اسم‌های زیر، شکل مفرد و جمع آن را مشخص کنید و بگویید: قلم، دانشجویان، پرنده، دختران، بنده‌گان، مکتب.

به دوستان بگو

اسم مفرد آن است که بر یک موجود، دلالت کند.
اسم جمع آن است که در شکل مفرد و در معنا جمع باشد؛ مانند: گروه، مردم، قوم، طایفه، سپاه، فوج و غیره.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که اسم مفرد و جمع در آن به کار رفته باشد.

ادبیات عامیانه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اسم مفرد و جمع را در متن درس مشخص نمایند.

افسانه‌ها	دوبیتی‌ها	چیستان‌ها	ضرب‌المثل‌ها
-----------	-----------	-----------	--------------

۱- ادبیات عامیانه شامل کدام موضوعات می‌شود؟

۲- چرا ادبیات عامیانه می‌گوییم؟

ادبیات عامیانه دربرگیرنده ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دوبیتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل به ما رسیده است. گوینده‌گان چیستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها و بسیاری از دوبیتی‌ها معلوم نمی‌باشد.

نمونه دوبیتی‌ها

سلام و کاغذت نامد بر من
هزاران درد آمد بر سر من

سلام و صد سلام ای مادر من
همان ساعت که نامه می‌نوشتم

* * *

زمان کشت و کار آمد گل من
که گل‌ها بی‌شمار آمد گل من

بهار آمد، بهار آمد گل من
بیا یارجان که در باغ‌ها برآییم

چند ضرب‌المثل به گونه نمونه:

* خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.

* مار گزیده از ریسمان دراز می‌ترسد.

* بار کج به منزل نمی‌رسد.

چیستان‌ها

* یک بلست قدکش، سبز چینکش (بادرنگ)

* می‌رود و می‌رود، عقب خود را نمی‌بیند (آب)

عجایب صورتی در شام دیدم
اگر گویم، کسی باور ندارد
درختی بر سر او کاسه آب
در آن ماری که دم و سر ندارد
(چراغ تیلی)

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و معنای کلمه‌هایی را که نمی‌دانید پیرسید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- پاسخ درست پرسش زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:
- ادبیات عامیانه در برگیرنده کدام موضوعات می‌باشد؟
الف- روزها، هفته‌ها،
ب- کوه‌ها، دریاها، جنگل‌ها
ج- افسانه‌ها، دوبیتی‌ها، چیستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها

بشنو و بگو

- ادبیات عامیانه چیست؟
- مفهوم ضرب‌المثل زیر را بگویید:
* بار کج به منزل نمی‌رسد.
- به کدام بخش ادبیات عامیانه علاقه‌مند هستید؟

به دوستان بگو

- ادبیات عامیانه در برگیرنده ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، افسانه‌ها و دوبیتی‌ها می‌باشد که از گذشته‌های بسیار دور، بین مردم رواج داشته، سینه به سینه و نسل به نسل تا امروز به ما رسیده است.

- چند ضرب‌المثل، چیستان و دوبیتی را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

ز گهواره تا گور دانش بجوی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و ارزش مطالعه را بدانند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، مطالعه چه تأثیری در زنده گی دارد؟

امید دوست فردوس است. روزی امید به فردوس گفت: من امشب یک قصه بسیار خوب را مطالعه کردم. فردوس گفت: من غیر از کتاب‌های مکتب کتاب‌های دیگر را مطالعه نمی‌کنم؛ چرا که درس‌ها زیاد است. امید گفت: من شنیده‌ام که اگر شاگرد مکتب در پهلوی خواندن کتاب‌های درسی، به مطالعه کتاب‌های مفید دیگر عادت پیدا کند و از خواندن آن‌ها مطالبی را بیاموزد، دریچه دانستنی‌های جهان امروز به سرعت به رخس باز می‌شود. تنها کتاب‌های مکتب نمی‌تواند احتیاج ما را رفع سازد؛ بلکه مطالعه راه آشنا شدن بیشتر ما با جهان امروز است.

پدر امید که ناظر گفتگوی آن‌ها بود، گفت: امیدجان! تو درست فکر می‌کنی؛ استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده گی در جامعه را با مطالعه آموخته می‌توانیم.

چه خوش گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.
  - * دانش
  - * مطالعه
  - * کتاب
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:
- چه خوش گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوی
- چرا بدون از کتاب‌های مکتب، دیگر کتاب‌ها را مطالعه می‌کنید؟
- تا حال چند کتاب و مجله را مطالعه کرده اید؟

به دوستان بگو

استعداد انسان‌ها با مطالعه رشد می‌کند؛ همچنان اعتماد به نفس، سازگاری با محیط و رسم زنده‌گی در جامعه را توسط مطالعه می‌آموزیم.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	دریچه	پنجره	۲	ناظر	نظر کننده، بیننده

در مورد اهمیت مطالعه چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

مادر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و قدر و منزلت مادر را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- احترام چه کسانی بر ما و شما لازم است؟

ای مادر عزیز که جانم فدای تو
قربان مهربانی و لطف و صفای تو
هرگز نشد محبت یاران و دوستان
همپایهٔ محبت و مهر و وفای تو
مهتر برون نمی‌رود از سینه ام که است
این سینه خانهٔ تو و این دل سرای تو
ای مادر عزیز که پرورده ای مرا
سهل است اگر که جان دهم اکنون برای تو
خشنودی تو مایهٔ خشنودی من است
زیرا بود رضای خدا در رضای تو
گر بود اختیار جهانی به دست من
می‌ریختم تمام جهان را به پای تو

ابوالقاسم حالت

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون نویس نمایید.
- مفهوم درس را در چند جمله بنویسید و بخوانید.
- چند بیت درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید:
- خشنودی تو مایهٔ خشنودی من است
زیرا بود رضای خدا در رضای تو
- یک جواب را انتخاب کرده و بگویید:
رضا به معنای: رحم - لطف - خشنودی - دلسوزی
- به گروه‌ها تنظیم شده در مورد احترام به مادر صحبت کنید.

به دوستان بگو

- مادر یگانه کسی است که برای پرورش ما تمام آسایش خود را فدا کرده است. ما باید همیشه مادر خود را احترام نماییم و برای رضایت و خشنودی او تلاش کنیم؛ زیرا رضای خداوند ﷻ در رضای مادر و پدر است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	همپایه	کسی که با دیگری در یک درجه باشد	۴	سرای	خانه
۲	رضا	خشنودی	۵	فدا	قربانی کردن
۳	صفا	پاکی	۶	عزیز	گرامی، بزرگوار

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

صحت و سلامت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، در مورد صحت و سلامتی آگاهی حاصل نموده و اسم مفرد را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

- ۱- چرا همیشه بدن خود را پاک نگه می‌داریم؟
- ۲- خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها چه فایده دارد؟

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند ﷻ است که هر انسان به آن احتیاج دارد. طوری که می‌گویند: «عقل سلیم در بدن سالم است.» اگر انسان صحت کامل نداشته باشد، به انواع مشکلات رو به رو می‌گردد: عقل و فکر انسان از کار می‌افتد، راه خوب و بد را از هم فرق کرده نمی‌تواند و برای خود، خانواده و مردم خدمت کرده نمی‌تواند.

برای هر فرد ضرور است که به تندرستی و سلامتی خود توجه داشته باشد؛ آنچه به صحت ضرر می‌رساند، از آن دوری کند؛ برای تندرستی خود، خانواده و اجتماع باید تنوع غذایی را در نظر داشته باشد. از میوه‌ها و سبزی‌ها نسبت به روغن‌ها و چربی‌ها بیشتر استفاده کند و به نظافت شخصی، نظافت غذا و میوه‌ها و محیط زیست توجه کند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و واژه‌های جدید آن را بیرون نویس کنید.
- چند سطر درس را به انتخاب خود روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- خوردن میوه‌ها و سبزی‌ها برای سلامتی بدن چه فایده دارد؟
- کدام سبزی و میوه را دوست دارید بیشتر بخورید؟
- در گروه‌ها پیرامون جملهٔ (عقل سلیم در بدن سالم است،) صحبت نمایید.
- تصویر زیر را ببینید و در بارهٔ آن صحبت کنید.

به دوستان بگو

صحت و سلامتی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند جل جلاله است که هر انسان به آن احتیاج دارد.

برای هر فرد ضرور است که به صحت و نظافت خود توجه نماید و از آنچه که به صحت ضرر می‌رساند، دوری کند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	سلیم	سالم، بی‌عیب	۲	اجتماع	جمع شدن، دورهم گرد آمدن

نام سبزی‌ها و میوه‌هایی را که خوش دارید، در کتابچه‌های تان بنویسید.

ضرب المثل‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، به مفهوم مثل‌ها پی ببرند و اسم‌ها را در جمله‌ها نشان دهند.

خُلُقِ خُوشِ خَلْقِ رَا شَكَارِ كَنْد.

- ۱- کدام یک از شما می‌تواند جمله‌ی داخل چوکات را بخواند؟
- ۲- کی می‌تواند یک ضرب‌المثل بگوید؟

- تا فردایی است، باید امیدوار بود.
- هر که لافید، نبافید.
- شتر دیدی، ندیدی.
- از یک دست صدا نمی‌برآید.
- تا نباشد چیزکی، مردم نگویند چیزها.
- مزن به دروازه‌ی کس به انگشت، تا نزند به دروازه‌ات به مُشت.
- بار کج به منزل نمی‌رسد.
- قطره قطره دریا می‌شود.
- حساب به دینار بخشش به خروار.
- زیر کاسه نیم کاسه است.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید:
- * دوستی، دوختی، دوستی
- * درست، درخت، درث

بشنو و بگو

- در ضرب‌المثل‌های زیر کدام اسم‌ها به کار رفته است؟ نام بگیرید.
- * سالی که نکوست از بهارش پیداست.
- * آشپز که دو تا شد، آش یا شور می‌شود یا بی‌نمک.
- * خربوزه از خربوزه رنگ می‌گیرد، انسان از انسان پند.
- * چند شاگرد به نوبت یک ضرب‌المثل بگویند.
- در گروه‌ها تقسیم شده در باره ضرب‌المثل زیر بحث کنید:
- «دشمن دانا به از نادان دوست»

به دوستانت بگو

مثل، سخن کوتاه و مشهوری است که به قصه عبرت‌آمیزی اشاره می‌کند. در زبان فارسی دری صدها ضرب‌المثل وجود دارد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کینه	دشمنی	۲	استوار	محکم

ضرب‌المثل‌ها را در کتابچه‌های خود بنویسید و حفظ کنید.

کلمه‌های مشتق و مرکب

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و کلمه‌های ساده، مشتق و مرکب را بشناسند.

• به نظر شما کلمه‌های مرکب و مشتق از هم چه فرق دارند؟

- اگر در سفر همسفر خوب داشته باشیم، راه نزدیک می‌شود.
- ما با همسایه‌های خود رابطه نیک داریم.
- علم اگر همراه عمل باشد، سودمند است.
- فرید و حمید همکار هستند.
- در مکتب ما یک کتابخانه است.
- احمد به خواندن روزنامه علاقه دارد.
- در زمستان گل‌ها را از باغچه می‌کشند و در گلخانه می‌گذارند.

در جمله‌های بالا کلمه‌های (همسفر، همسایه، همکار و...) کلمه‌های مشتق اند. کلمه‌های مشتق (ساخته) کلمه‌هایی اند که از یک کلمه مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شوند.

کلمه‌های مرکب کلمه‌هایی اند که از دو کلمه ساده (مستقل) ساخته شده باشید؛ مانند:

کتاب + خانه ← کتابخانه

روز + نامه ← روزنامه

گل + خانه ← گلخانه

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
  - کلمه‌های زیر را طوری ترتیب کنید که کلمه‌های جدید بامعنا به دست آید:
  - * «چهار، هم، کتاب، مغز، خانه، گل، بی، شتر، برگ، کار، روز، مرغ، نامه، صنفی»
- مثال: روز + نامه = روزنامه

بشنو و بگو

- کلمه‌های مشتق و مرکب از هم چه فرق دارند؟
- از چند کلمه مشتق و مرکب نام ببرید.
- از میان کلمه‌های زیر کلمه‌های مشتق و مرکب را مشخص کنید:
- «چهارمغز، چهل‌ستون، لاله‌زار، گلبرگ، هم‌صنفی، هم‌صحبت، کتاب، معلم، گل»

به دوستان بگو

- کلمه مشتق از یک کلمه مستقل و یک پیشوند یا پسوند ساخته می‌شود.
- کلمه مرکب از دو کلمه مستقل ساخته می‌شود.

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که در آن کلمه‌های مشتق و مرکب به کار رفته باشد.

اندرزها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم اندرزها را بدانند و علامت‌های کامه و نداییه را در متن درس نشان دهند.

تو نیکی می‌کنی و در دجله انداز که ایزد در پیابانت دهد باز

- ۱- کی مفهوم بیت فوق را گفته می‌تواند؟
- ۲- راستگویی و راستکاری سبب چه می‌شود؟

ای فرزند، خود را به راست‌گویی عادت ده و از سوگند خوردن بسیار پرهیز!
از دروغ گفتن و دشنام دادن دوری کن تا نزد مردم همیشه عزیز باشی.
فرزندم، سخن بیجا و بی‌فایده مگو که سخن نگفتن بهتر از بیهوده‌گویی است.
دانشمندان و بزرگان را احترام کن و به پند آنان گوش ده تا دانشمند شوی.
از نادان و بی‌تربیت بگریز تا در نظر مردم خوار و حقیر نشوی.
اگر می‌خواهی نامت به نیکویی یاد شود، نام دیگران را به بدی یاد مکن.
در حق آن کسی که به تو نیکی کرده است، هرگز بدی مکن.
والدینت را هیچ وقت فراموش مکن؛ زیرا هرچه داری از برکت زحمتهای
آن‌هاست.

خرج را به اندازه دخل کن و اسراف مکن.

از حسد دوری کن.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را دقیق بخوانید.
- معنای واژه‌های جدید درس را در کتابچه‌های خود بنویسید.
- جمله‌های زیر را روی تخته بنویسید و تکمیل نمایید:
ای فرزند، خود را به ..... عادت ده و از ..... بپرهیز!
..... را هیچ وقت.....

بشنو و بگو

- مفهوم بیت زیر را بگویید:
تو نیکی می‌کن و در دجله انداز
که ایزد در بیابانت دهد باز
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت کنید.

به دوستان بگو

شیخ مشرف‌الدین مصلح متخلص به «سعدی» در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانواده متدین، در شیراز به دنیا آمده است. سعدی یکی از شعرای بزرگ زبان فارسی دری می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	دجله	دریا	۴	حقیر	ناچیز و خوار
۲	سوگند	قَسَم	۵	هرگز	هیچ‌گاه
۳	دشنام	سخن زشت	۶	والدین	پدر و مادر

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

آزادی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آزادی را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- چرا آزادی را دوست دارید؟

بر شاخه سبز بید لـرزان
وارسته شدم ز قید زندان
پرزده کنار سرو و ریحان
شد پای گل و شگوفه مهمان
دیگر نروم به قید زندان
باری نشوم جدا از یاران

مرغی ز قفس پرید و بنشست
سرکرد تـرانه‌یی و گفتا
با زمزمه خوش و دل‌ویـز
با شور و خوشی و شادمانی
با چلچله‌ها به عشوه می‌گفت
باچال و فریب و مکر صیاد

مرغی که گریزد از قفس، چون
در بند توان کشیدن انسان؟

قسیم مجددی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
.....زقفس..... بر شاخه..... لرزان
.....ها به .....می گفت: ..... نروم به .....
- چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- معنای کلمه‌های زیر را بگویید:
* وارسته
* قید
* دل‌اویز
* در گروه‌ها تنظیم شده، پیرامون مفهوم شعر صحبت کنید.

به دوستان بگو

آزادی یک نعمت بزرگ خداوند جل جلاله است که برای انسان‌ها اعطا کرده است. آزادی حق هر موجود زنده است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	وارسته	آزاد، رها شده	۴	عشوه	ناز و کرشمه
۲	دل‌اویز	دلپسند	۵	صیاد	شکارچی
۳	چلچله	پرستو	۶	مکر	فریب

چند سطر در مورد آزادی در کتابچه‌های خود بنویسید.

ترحم بر حیوان‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- با حیوان‌ها چگونه باید رفتار کرد؟

زمانی که موسی علیه السلام، هنوز به پیامبری مبعوث نشده بود، گوسفندان شعیب علیه السلام را می‌چراند. روزی ناگهان یک گوسفند از رمه جدا شد. موسی علیه السلام خواست که آن را برگرداند و دوباره با رمه یکجا سازد. گوسفند ترسید و به طرف صحرا گریخت. موسی علیه السلام از عقب گوسفند می‌دوید و گوسفند می‌ترسید تا این که پای موسی علیه السلام آبله شد و گوسفند هم از خسته‌گی به زمین خوابید. موسی علیه السلام به گوسفند نظر کرد و رحمش آمد و گفت: ای بی‌چاره! چرا می‌گریزی و از کی می‌ترسی؟ او را به شانه برداشت و با رمه یکجا نمود.

در این وقت خداوند عز و جل به ملایک گفت: دیدید آن بنده من را که با آن گوسفند

دهن بسته چه کرد؟ با وجود رنجی که از او کشید، او را نیاززد و به او رحم نمود. پس همین شخص لیاقت پیامبری دارد. او را کلیم خویش خواند. به او کتاب داد. تا جهان باقی است، مردم از او به نیکی یاد می‌نمایند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و بنویسید:

* مبعوث

* ملایک

* رحم

بشنو و بگو

- موسی علیه‌السلام با گوسفندی که از رمه جدا شده بود چه کرد؟
- مفهوم درس را با زبان ساده بیان کنید.
- در گروه‌ها پیرامون ترجمه بر حیوان‌ها صحبت نمایند.

به دوستان بگو

ترجمه بر حیوان‌ها از ویژه‌گی‌های پسندیده انسانی و اسلامی است؛ چنانچه حضرت موسی علیه‌السلام نظر به این خصلت پسندیده‌یی که داشتند به پیامبری مبعوث شدند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	ترجمه	مهربانی، بخشایش	۳	کلیم	هم‌سخن، هم‌صحبت
۲	ملایک	فرشته‌گان	۴	رحمت	مهربانی کردن، بخشایش

در باره ترجمه بر حیوان‌ها چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

صفت و رابطه آن با اسم

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، صفت را بشناسند و رابطه آن را با اسم بدانند.

اسم و صفت	اسم	صفت
مادر مهربان	مادر	مهربان
شاگرد دانا	شاگرد	دانا

۱- می‌توانید از چند اسم و صفت نام ببرید؟

۲- می‌توانید چند صفت هم‌صنفی‌تان را بگویید؟

- منیژه دختر لایق و باسلیقه است.
- من گل سرخ را دوست دارم.
- نازیه به نادیه گفت: شاگرد لایق را همه دوست دارند.
- شخص دانا به هر کاری توانا است.
- برای نوشیدن، از آب صاف و صحتی استفاده کنید.
- شاگرد خوب به حاضری پابند است.
- فارسی‌داری یکی از زبان‌های رسمی کشور ما است.
- ابوبکر صدیق رضی الله عنه خلیفه اول ما مسلمانان می‌باشد.

صفت کلمه‌یی است که در باره اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونگی اسم را بیان می‌کند. در مثال‌های یاد شده، کلمه‌های: لایق، باسلیقه، دانا و سرخ، صفت می‌باشند.

علامت یا رابطه میان صفت و اسم کسره اضافه و «ی» است. کسره اضافه تلفظ می‌شود؛ اما نوشته نمی‌شود؛ مانند: شاگرد لایق، شخص دانا، آب صاف، شاگرد خوب؛ اما «ی» اضافه هم نوشته می‌شود هم تلفظ در کلمه‌های همراهی خوب، آشنای با وفا و خانه ی قشنگ شما «ی» اضافه را به وضاحت دیده می‌توانید. برای زیبایی نگارش این «ی» در بعضی کلمه‌ها به شکل «ء» بالای «ه» نوشته می‌شود مثال: خانه قشنگ.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و به کلمه‌هایی که زیر آن خط کشیده شده است دقت کنید.
- جمله زیر را بخوانید و صفت را در آن نشان دهید:
* شاگرد خوب به حاضری پابندی دارد.
- پنج ترکیب مانند ترکیب‌های زیر پیدا کنید و روی تخته بنویسید:
(برادرِ بزرگ، مردمِ شجاع، سالِ نو، شاگردِ لایق)

بشنو و بگو

- صفت را تعریف کنید.
- برای اسم‌های زیر صفت بنویسید:
هوا، مکتب، کتاب، دوست
- رابطه میان اسم و صفت را با چه علامت‌هایی مشخص می‌کنید؟

به دوستان بگو

- صفت کلمه‌یی است که در باره اسم توضیح می‌دهد، حالت و چگونگی آن را بیان می‌کند و رابطه میان صفت و اسم کسره اضافه و «ی» اضافه می‌باشد.

چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید که صفت در آن به کار رفته باشد.

حادثه ترافیکی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، طرز استفاده از اشاره‌های ترافیکی و پیاده‌روها را بدانند و اسم را در متن درس مشخص نمایند.

پرسش‌ها

- ۱- به نظر شما، چرا حادثه ترافیکی رخ می‌دهد؟
- ۲- چرا باید از پیاده‌روها استفاده کنیم؟

مکتب رخصت شد. بچه‌ها به سوی خانه‌های شان حرکت کردند. پیاده‌رو سرک بسیار بیروبار بود. مسعود به دوستش حمید گفت: پیاده‌رو چقدر ازدحام است! در این جا نمی‌توان راه رفت. بیا از کنار سرک برویم. حمید گفت: سرک جای عبور موترها است، راه رفتن در سرک خطر دارد. برای راننده‌گان هم مزاحمت ایجاد

می‌کند. چرا برای دیگران مزاحمت کنیم؟

مسعود گفت: این چه حرفی است که می‌زنی! در این بیروبار نمی‌توان راه رفت. خدا حافظ، من رفتم. مسعود از حمید جدا شد و از کنار سرک با سرعت گذشت.

حمید که دید، دوستش با سرعت رفت و از او جدا شد، فکر کرد که باید با دوستش برود تا از او عقب نماند؛ ولی یادش آمد که خودش به مسعود گفته بود، چرا برای دیگران مزاحمت و ناآرامی ایجاد کنیم، راه رفتن در سرک‌ها خطر دارد و برای راننده‌گان هم مزاحمت می‌شود. در همین فکر بود که صدای وحشتناک موتر را شنید. مردم به سوی آن موتر دویدند. لحظه‌یی نگذشته بود که مردم دور موتر جمع شدند و جمعیت زیاد گردید. مسعود به دشواری خود را به آن‌جا رساند. وی حرف‌های مردم را می‌شنید که می‌گفتند: (حادثه خطرناکی بود. شاید مرده باشد. خدا کند تا شفاخانه زنده بماند.)

مسعود وقتی نزدیک شد، دید که حمید در آنجا افتاده است. مردم او را به شفاخانه انتقال دادند. مسعود به خانه حمید رفت و به خانواده اش احوال داد. فردای همان روز هم‌صنفان حمید و معلمان مکتب از موضوع آگاهی حاصل کردند، یکی از معلمان برای شاگردان گفت:

شاگردان عزیز! برای جلوگیری از حادثه‌های ترافیکی باید مقررات راهنمای ترافیک را رعایت کنیم. مقررات راهنما در همه جهان برای جلوگیری از خطر و بی‌نظمی است. شما دیدید که حمید می‌خواست زودتر به خانه برسد. مقررات ترافیکی را رعایت نکرد و دچار حادثه ترافیکی گردید.

شما وقتی می‌خواهید از سرک عبور کنید از جاهای خط‌کشی شده یا از نزدیک چهارراه‌ها با احتیاط بگذرید. پولیس ترافیک شما را رهنمایی و کمک می‌کند. در سرک ندوید و هیچ‌وقت به عقب موتر راه نروید. اشاره‌های ترافیکی را با دقت در نظر بگیرید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- جمله‌های زیر را روی تخته بنویسید و جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب تکمیل کنید:
* برای ..... از حادثه‌های ..... باید ..... را رعایت کنیم.
* وقتی می‌خواهید از ..... کنید از جاهای ..... شده یا از نزدیک چهارراه‌ها با احتیاط بگذرید.

چهارراه، عبور، بااحتیاط، سرک، خط‌کشی، ترافیکی، مقررات رهنمای ترافیک، جلوگیری

بشنو و بگو

- برای جلوگیری از حادثه ترافیکی چه باید کرد؟
- هنگام عبور از سرک کدام نکته‌ها را در نظر داشته باشیم؟
- در گروه‌ها پیرامون اشاره‌های ترافیکی و شیوه‌های جلوگیری از حادثه‌های ترافیکی صحبت کنید.

به دوستان بگو

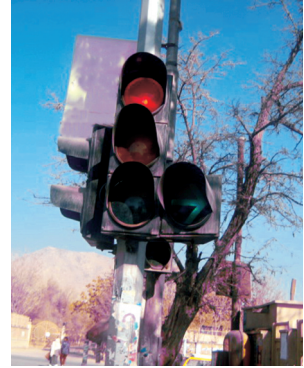
اشاره‌های ترافیکی دارای سه رنگ است: رنگ سرخ، نشانه توقف که باید در این وقت از سرک عبور نکنیم. رنگ زرد یا نارنجی نشانه آماده‌گی به عبور از سرک و رنگ سبز نشانه گذشتن از سرک می‌باشد که ما می‌توانیم به ساده‌گی از سرک عبور کنیم.

معنا	لغت	شماره	معنا	لغت	شماره
ترسناک	وحشتناک	۴	کاری را با دقت انجام دادن	باحتیاط	۱
گذشتن	عبور	۵	ملاحظه، در نظر داشتن	رعایت کردن	۲
تند رفتن	سرعت	۶	پرشان، سرگردان	سراسیمه	۳

در بارهٔ تصویرهای زیر چند جمله در کتابچه‌های تان بنویسید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، مفهوم درس را بدانند و اسمها را در متن نشان بدهند.

میزار موری که دانه‌کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است

• زحمت‌کشی مورچه‌ها به خاطر چیست؟

به مورچه نگاه کن!
اندام ظریف و باریکش را ببین، آن قدر کوچک است که به آسانی دیده نمی‌شود.
ببین، برای به دست آوردن روزی خود، چگونه به این سو و آن سو می‌شتابد.
نگاه کن، چگونه دانه‌ها را به لانه‌اش می‌برد و آن‌ها را ذخیره می‌کند.
در تابستان به فکر روزهای سخت زمستان است. روزهایی که نمی‌تواند از لانه‌اش بیرون بیاید. خدای مهربان، روزی مورچه را از راهی می‌رساند که مناسب حال او باشد. خدا جل جلاله هیچ‌وقت آفریده‌های خود را فراموش نمی‌کند؛ حتی مورچه‌یی را که در عمق زمین و درون سنگ‌های سخت باشد.
اگر به چگونه‌گی جسم مورچه و اعضای درون شکمش فکر کنی، اگر به قسمت‌های مختلف پیکر مورچه و چشم‌های ریزه‌اش بیندیشی، از چنین آفرینش حیرت‌انگیزی تعجب خواهی کرد. و از سخن گفتن در باره آن ناتوان

خواهی شد. خدا را به بزرگی یاد کن!
 اگر به آفریده‌های خداوند ﷻ با دقت بنگری، به این نکته می‌رسی که
 آفرینندهٔ مورچه‌یی به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و
 آفریدن هر چیز خواه کوچک باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای
 توانا آسان است.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و اسم‌ها را مشخص کنید.
- واژه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:
- * لانه
- * مهربان
- * ضعیف
- دو سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- مفهوم درس را با زبان ساده بگویید.
- به کدام کلمه‌ها اسم گفته می‌شود؟
- کار و زحمت کشتی در زنده‌گی انسان، چه اهمیت دارد؟

به دوستان بگو

اگر به آفریده‌های خداوند ﷻ با دقت بنگریم، به این نکته می‌رسیم که آفرینندهٔ مورچه‌یی
 به این کوچکی، همان آفرینندهٔ فیل است به آن بزرگی و آفریدن هر چیز، خواه کوچک
 باشد یا بزرگ، ضعیف باشد یا قوی، برای خدای توانا آسان است.

واژه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

رادیو

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و راجع به اختراع رادیو معلومات حاصل کنند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- شما خوش دارید برنامه‌های رادیو را بشنوید؟

دانشمند ایتالیایی به نام مارکونی در سال ۱۸۹۵م. رادیو را اختراع کرد و در لندن آن را به تماشای عام گذاشت که در قرن بیستم رواج یافت. رادیو در کشور ما افغانستان در زمان حکومت امان‌الله خان با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰۶ هجری شمسی به فعالیت آغاز کرد. از رادیو اخبار، اعلانات گوناگون، برنامه‌های تفریحی و معلوماتی را می‌شنویم. امروز در جهان در اثر پیشرفت ساینس و تکنالوژی رادیوهای متعدد ساخته شده اند که توسط برق، بتری، انرژی آفتاب و غیره فعالیت می‌کنند. خوشبختانه در وطن عزیز ما دستگاه‌های رادیویی وجود دارد؛ مانند: رادیوی ملی افغانستان، رادیو آرمان، رادیو کلید، رادیو وطندار، رادیو هرات، رادیو کندهار و رادیوهای سایر ولایت‌ها.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- جاهای خالی جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
- * رادیو را ..... اختراع کرد.
- * ..... در سال ..... به نشرات آغاز کرد.

بشنو و بگو

- رادیو را کی اختراع کرد؟
- در زمان کدام پادشاه در کشور ما رادیو به نشرات آغاز کرد؟
- به کدام برنامه رادیویی علاقه‌مند هستید؟

به دوستان بگو

رادیو برای اولین بار در سال ۱۸۹۵ میلادی توسط دانشمند ایتالیایی به نام «مارکونی» اختراع گردید.

بار اول رادیو در کشور ما، در زمان حکومت امان‌الله خان، با کمک کشور آلمان در سال ۱۳۰۶ خورشیدی به فعالیت آغار نمود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اختراع	پدید آوردن چیز نو	۳	اخبار	جمع خبر، آگاهی
۲	تکنالوژی	علم تخنیک	۴	متعدد	بی‌شمار، چیزی که بسیار زیاد باشد.

کلمه‌های دانشمند، افغانستان و جهان را در جمله‌های مناسب به کار ببرید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

سخنانی از سعدی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و با گفته‌های شاعر بزرگ، حضرت سعدی آشنا شوند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- آیا نام سعدی را شنیده اید؟

دو کس رنج بیهوده بردند و سعی بی‌فایده کردند: یکی آن که اندوخت و نخورد و دیگر آن که آموخت و نکرد.

علم چندان که بیشتر خوانی   چون عمل در تو نیست، نادانی

***

یکی را گفتند: عالم بی‌عمل به چه ماند؟ گفت: به زنبور بی‌عسل.

***

لقمان حکیم را گفتند: ادب از کی آموختی؟ گفت: از بی‌ادبان. هرچه از ایشان در نظرم ناپسند آمد، از آن پرهیز کردم.

***

مشک آن است که خود ببوید، نه آن که عطار بگوید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- واژه‌های جدید درس را بخوانید و معنا کنید.
- چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- بیت زیر را توضیح دهید:
علم چندان که بیشتر خوانی
چون عمل در تو نیست نادانی
- در گروه‌ها پیرامون مفهوم درس صحبت نمایید، یک شاگرد از هر گروه نتیجه صحبت‌شان را در چند جمله به دیگران بیان نماید.

به دوستان بگو

شیخ مشرف‌الدین مصلح متخلص به «سعدی» از بزرگان و نوابغ شعر و ادب فارسی دری است که در اوایل قرن هفتم هجری در یک خانواده متدین در شیراز به دنیا آمد و تحصیلات خود را در همان شهر آغاز نمود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اندوخت	جمع کرد	۳	بوید	بو دهد
۲	لقمان	نام حکیم و دانشمندی که در زمان‌های قدیم زنده‌گی می‌کرد.	۴	مشک	ماده خوشبو

لغت‌های جدید را بخوانید و برای چند لغت جمله بسازید و در کتابچه‌های خود بنویسید.

عدد

هدف: شاگردان درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در جمله بشناسند.

۱- کی می‌تواند چند عدد را نام بگیرد؟

۲- چرا ما هر چیز را حساب می‌کنیم؟

عدد: کلمه‌یی است که شماره اشخاص و اشیا را تعیین می‌کند. عدد چهار نوع است: عدد اصلی، عدد توصیفی، عدد توزیعی و عدد کسری.

عدد توزیعی	$\frac{1}{5}$	عدد کسری	عدد توصیفی	عدد اصلی
دو دو	$\frac{3}{5}$	پنج یک (یک بر پنج)	دهم، بیستم	دو - سه
پنج پنج	$\frac{4}{5}$	سه چهارم (سه بر چهار)	پنجاهم، صدم	بیست - سی

- حمیده دیروز دو جلد کتاب خرید.
- فرید در صنف چهارم درس می‌خواند.
- فریده سومین نفری بود که در مسابقات دوش جایزه گرفت.
- پدر حمید سه مجله به نازیه و حمید آورد.
- معلم صاحب به ما دو دو کتابچه داد.
- پیامبر اسلام اولین معلم بشر است.
- $\frac{3}{4}$ حصه کره زمین را آب تشکیل می‌دهد.
- از هشتادمین سالگرد تأسیس دانشگاه کابل تجلیل به عمل آمد.
- شاگردان در باغچه مکتب خویش یک یک نهال غرس کردند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله از متن درس را روی تخته املا بنویسید.
- جمله‌های زیر را با اعداد داخل چوکات تکمیل کنید:
* مژده در صنف ..... درس می‌خواند.
- * هر کدام ..... کلمه بگویید که حرف «ب» در آن به کار رفته باشد.
- * نرگس ..... افغانی را به اشخاص مستحق کمک کرد.
- * شاگردان ..... حصه صحن حویلی مکتب را نهال غرس نمودند.

هفتم

صد

دو دو

۱

۴

بشنو و بگو

- یک یک جمله بگویید که در آن عدد به کار رفته باشد.
- عدد را تعریف کنید.
- انواع عدد را نام بگیرید.

به دوستان بگو

عدد کلمه‌یی است که برای شمارش اشیا و اشخاص به کار می‌رود.

تعریف عدد را حفظ نمایید و اقسام آن را به خاطر بسپارید.

صلح و آشتی

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و اهمیت صلح را بدانند.

امر خدا بگیر و به راه خدا برو
رحم خدا بر اوست هر آن کس که صلح جوست

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- چه فکر می‌کنید چرا صلح را همه دوست دارند؟

بشنو عزیز من که عجب گفته نکوست

این گفته را عمل بنما، گنج اندروست

نیکی بکن به مردم و از دشمنی گریز

دشمن ز نیکویی شودت ای عزیز دوست

دست غریب و بیوه و بی چاره را بگیر

برهان یتیم غرقه که آبش تا گلوست

در کار صلح و خدمت مردم به جان بکوش

کردار صلح جان من، از کرده‌ها نکوست

ویرانی و تباهی و مرگ است بار جنگ

صلح است و آشتی، که بر سودمند ازوست

جنگ است کینه و حسد و بغض کار دیو
 می جوی راه صلح، که امر خدا هموست
 امر خدا بگیر و به راه خدا برو
 رحم خدا بر اوست هر آن کس که صلح جوست

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید و کلمه‌های مشکل آن را بیرون نویس کنید.
- چند بیت شعر را روی تخته املا بنویسید.
- بیت‌های زیر را با کلمه‌های مناسب تکمیل نمایید:
- در کار ..... و خدمت مردم به ..... صلح ..... من، از .....ها نکوست

بشنو و بگو

- چرا صلح می‌خواهید؟
- معنای کلمه‌های (گنج، برهان و حسد) را بگویید.
- صلح در زنده‌گی اجتماعی چه تأثیر دارد؟
- شعری را که خواندید راجع به چه بود؟

* جنگ

* وطن

* صلح و آشتی

به دوستان بگو

خداوند ﷻ در قرآن کریم تأکید کرده است که در صلح و آشتی خیر نهفته است؛ زیرا صلح بهترین عمل‌ها است که باعث از بین بردن کینه و جنگ در میان انسان‌ها می‌گردد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	حسد	رَشک بردن	۳	سود	فایده
۲	عجب	به شگفت آمدن از چیزی	۴	غرقه	غرق شده

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

محمود طرزی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، با شخصیت محمود طرزی آشنا شوند و اسم خاص را در متن نشان دهند.

از چند شاعر و نویسنده معاصر نام برده می‌توانید؟

محمود طرزی در سال ۱۲۴۴ هـ. ش. در ولایت غزنی تولد شد. او دوره کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد. نام پدرش غلام محمد طرزی است. پدرش شخص عالم بود و او به تعلیم و تربیت پسرش توجه زیاد داشت.

محمود طرزی هفده ساله بود که با پدر خود به هند رفت. مدت سه سال در هند اقامت داشت. او در سن بیست و یک ساله گی از هند با خانواده خود به عراق رفت. در آن جا به تحصیل علوم مروجه پرداخت. محمود طرزی در استانبول با علامه سیدجمال‌الدین افغانی ملاقات نموده، از افکار و نظرات او استفاده‌های زیادی کرده است.

محمود طرزی چون استعداد شاعری داشت، گاه‌گاهی شعر هم می‌سرود این مرد دانشمند در برج عقرب سال ۱۳۱۲ هـ. ش. در شهر استانبول ترکیه جهان را وداع گفت و در همان جا دفن شد.

نمونه کلام او:

معارف گلستانی دان که ریحانش بود تحصیل

معارف عندیبی خوان که الحانش بود تحصیل

اگر اهل معارف بگذرد باقی بود نامش

حیات جاودان علمست و برهانش بود تحصیل

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله بنویسید که در آن اسم خاص به کار رفته باشد.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* جاودان

* استعداد

* برهان

بشنو و بگو

- محمود طرزی کی بود؟
- از چند اسم خاص نام ببرید.
- محمود طرزی در کدام سال وفات و در کجا دفن شد؟

به دوستان بگو

- محمود طرزی در سال (۱۲۴۴ هجری شمسی) در ولایت غزنی تولد شد. وی دوره کودکی خود را در شهر کابل سپری کرد و در سن (۲۱) سالگی از هند با خانواده خود به عراق رفت. در آن جا به تحصیل علوم مروجه پرداخت.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	وداع	خداحافظی	۵	عندلیب	بلبل
۲	مروجه	رواج یافته	۶	الحن	آواز
۳	علامه	بسیار دانشمند	۷	برهان	دلیل
۴	ریحان	خشبویی	۸	اقامت	سکونت

خلص زنده‌گینامه محمود طرزی را در کتابچه‌های خود بنویسید و نمونه کلامش را حفظ کنید.

رسامی‌های من

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند و مفهوم درس را بدانند.

در تصویر چه می‌بینید؟

آن روز، روز خوبی بود. ما همراه مادر کلان و پدر کلان به گردش رفته بودیم. نشستن زیر سایه درختان، در هوای پاک، آن هم همراه خانواده، خیلی لذت بخش بود.

هنوز به طعام چاشت یک ساعت مانده بود. من و برادرم حمید پهلوی پدر کلان و مادر کلان نشستیم. مادر کلان با همان لبخند همیشه‌گی برای ما خاطرات خود را می‌گفت، خاطرات او شیرین و شنیدنی بود.

حمید گفت: تریا جان من با خود بکس، کاغذ و قلم‌های رنگه آورده‌ام. بسیار دلم می‌خواهد تصویر پدر کلان و مادر کلان را رسامی کنم. پدر کلان وقتی شنید، خندید و گفت: «پس من هم چهره‌های زیبای شما را رسامی می‌کنم، بیاید همگی منظره امروز را که دور هم نشستیم، رسامی کنیم.»

همه شروع به کار کردیم. نیم‌ساعت بعد رسامی‌ها آماده شد. همه با دیدن

رسامی‌ها بلند خندیدند. هر کدام هر قسم رسامی کرده بود. بسیار جالب بود. پدرکلان گفت: «همه آن‌ها را به درخت آویزان کنیم. وقتی آویزان کردیم، پدرکلان و مادرکلان گفتند: تمام رسم‌ها قشنگ استند. در همه آن‌ها یک حالت دیده می‌شود. اگر گفتید آن چیست؟»

ما با دقت رسم‌ها را نگاه کردیم. حمید گفت: «فهمیدم، همه در رسم‌ها لبخند زده‌ایم.» مادرکلان گفت: «آفرین، درست است. لبخند چهره را زیبا می‌سازد. زشتی، قهر و عصبانیت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد.» مادرم گفت: «اگر همه لبخند بزنیم، دنیا گلستان می‌شود.» آن روز بسیار خوب گذشت.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* لبخند

* منظره

* درختان

بشنو و بگو

- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
- چه وقت لبخند می‌زنید؟
- به کدام نوع رسامی علاقه‌مند هستید؟

به دوستان بگو

زشتی، قهر، عصبانیت و خشونت، زیبایی را از چهره‌ها می‌گیرد. اگر همه لبخند بزنیم، دنیا زیبا می‌شود.

در کتابچه‌های تان به انتخاب خود رسامی کنید.

لطیفه‌ها

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم لطیفه‌ها را بدانند، شارحه، نقطه و نداییه را در متن درس نشان دهند.

پرسش‌ها

- ۱- آیا در باره رسم بالا چیزی گفته می‌توانید؟
- ۲- کی می‌تواند یک لطیفه بگوید؟

۱- معلمی در باره انواع دندان‌ها صحبت کرد؛ سپس از بچه‌ها پرسید:
«آخرین دندانی که در دهان انسان پیدا می‌شود، چه دندانی است؟»
جمشید گفت: «دندان مصنوعی.»

***

۲- پسری که جنگل را ندیده بود با دوستش به جنگل رفت. دوستش به او گفت: «این‌جا جنگل است.» پسر نگاهی به اطراف خود کرد و گفت:
«این درخت‌ها که نمی‌گذارند جنگل را ببینم!»

***

۳- روزی شتر و روباه همراه بودند. دربین راه کنار دریا رسیدند. روباه به

شتر گفت: داخل شو و ببین که آب تا چه اندازه است. شتر در آب درآمد و گفت: بیا از شکم بالا نیست. روباه گفت: بلی؛ اما شکم تا شکم فرق دارد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را خاموشانه بخوانید.
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- با استفاده از نشانه‌های (: . !) جمله‌های زیر را نشانه‌گذاری کنید:
  - * روزی شتر و روباه همراه بودند
  - * روباه به شتر گفت
  - * روباه گفت بلی

بشنو و بگو

- مفهوم لطیفه‌ها را با زبان ساده بگویید.
- برای کلمه‌های زیر جمله بگویید:
  - * معلم
  - * جنگل
  - * دریا

به دوستان بگو

لطیفه متن کوتاهی است که گوینده آن را برای سرگرمی و خنده مخاطب و یا شنونده و خواننده نقل می‌کند.

یک لطیفه در کتابچه‌های خود بنویسید که در آن نشانه‌های (. : !) به کار رفته باشد.

ضمیر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، ضمیر و اقسام آن را بشناسند.

ما	من
شما	تو
ایشان	او
آنها	آن

پرسش‌ها

۱- کدام یک از شما می‌تواند کلمه‌های داخل چوکات را بخواند؟

۲- کی می‌تواند برای هر کلمه یک جمله بگوید؟

- حامد در صنف چهارم درس می‌خواند، او شاگرد لایق است.
- جمشید یک جوان وطن‌دوست است، او هر روز وظیفه‌اش را خوب انجام می‌دهد.
- حمیده و شیلا دختران زحمتکش هستند، ایشان با یکدیگر کمک می‌کنند.
- حمید یک کتاب خرید و آن را برایم هدیه داد.
- نرگس و بنفشه کتابخانه می‌روند، آن‌ها به مطالعه کتاب‌های قصه علاقه دارند.
- سیاوش و بکتاش برادران یکدیگر اند. آن‌ها هر روز یکجا به مکتب می‌روند.
- معلم به شاگردان گفت: ما و شما باید همیشه والدین و بزرگان خود را احترام کنیم.

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم، قرار می‌گیرد و از تکرار آن جلوگیری می‌کند؛
طور مثال: در جملهٔ اول «او» ضمیر می‌باشد که جانشین اسم حامد گردیده است.
کلمه‌های ایشان، این، من، ما، تو، شما و آن‌ها، همه ضمیر اند که جانشین اسم می‌گردند.

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و ضمیر را در آن نشان دهید.
- از جمله‌های زیر ضمیرهایی را که جانشین اسم شده اند بیرون نویس کنید.
- بهار کتاب می‌خواند، او کتاب‌های قصه را دوست دارد.
- جمشید به اجمل گفت: تو کار می‌کنی؟
- من و حمید ورزش می‌کنیم، ورزش به صحت ما فایده دارد.
- مژده و فاطمه در باغ قدم می‌زدند، آن‌ها پروانهٔ کوچکی را دیدند.
- احمد از علی و بهار پرسید: شما کتاب خانه می‌روید؟
- ضمیرها را روی تخته بنویسید و درست تلفظ کنید.
- جملهٔ زیر را در کتابچه‌های خود بنویسید و به جای اسم، ضمیر را در جای آن به کار ببرید:

احمد صبح زود از خواب بر می‌خیزد.

بشنو و بگو

- ضمیر چیست؟
- کدام ضمیرها را می‌شناسید؟
- به کلمه‌های (من و تو) چه وقت (ما) می‌گویید؟
- در گروه‌ها تنظیم شده و یک یک جمله بگویید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

به دوستان بگو

ضمیر کلمه‌یی است که به جای اسم قرار گیرد.

چند جمله در کتابچه‌های خود بنویسید که ضمیر در آن به کار رفته باشد.

علم و هنر

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و مفهوم آن را بدانند.

آدمی را اگر هنر باشد

به که با مال و سیم و زر باشد

۱- بیت بالا کدام مفهوم را می‌رساند؟

۲- چه فکر می‌کنید، چرا علم و هنر می‌آموزید؟

تا به آن کار افتخار کنم
تا شب محنت تو، گردد روز
علم باشد کلید هر گنجی
علم آموز تا کسی باشی
به که با مال و سیم و زر باشد

کودکی گفت: من چه کار کنم؟
گفتمش: علم و معرفت آموز
علم باشد دوی هر رنجی
گیرمت در جهان بسی باشی
آدمی را اگر هنر باشد

هر کسی زنده است روزی چند

تا ابد زنده است دانشمند

عباس شهری

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و معنا کنید.
- بیت سوم شعر را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را حلقه کنید:
* (حلم، هلم، علم)
* (مهنت، محنت، منت)

بشنو و بگو

- مفهوم شعر را با زبان ساده بیان کنید.
- معنای واژه‌های سیم و زر را بگویید.
- در گروه‌ها تقسیم شده، پیرامون آموختن علم و هنر و ارزش آن در زنده‌گی صحبت کنید.

به دوستان بگو

علم و هنر دوای هر رنجی است. انسان را اگر هنر باشد، بهتر از مال و دارایی است؛ زیرا انسان دانشمند زنده و جاوید می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	معرفت	علم و دانش	۳	گنج	خزینه، سیم و زر
۲	محنت	رنج و زحمت	۴	ابد	همیشه جاویدان

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید.

پاکیزه‌گی محیط

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و اهمیت پاکیزه‌گی محیط زیست را بدانند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، چه چیزها باعث آلوده‌گی هوا و محیط زیست می‌شود؟

هفته گذشته شاگردان همراه با معلم خود برای گردش علمی به دامنه کوه رفته بودند. معلم شاگردان را به چند دسته تقسیم کرد. از هر دسته خواست تا به اطراف نگاه کنند و هر چه را می‌بینند و می‌شنوند، یادداشت نمایند. در آخر گزارش خود را دسته جمعی بنویسند.

بعد از گذشت چند روز، شاگردان نوشته‌های خود را آماده کردند و به صنف آوردند. معلم صاحب از نماینده گروه اول خواست تا مطالب گروه خود را بخواند. آن شاگرد نوشته گروه خود را چنین خواند:

به نام خدا عزوجل

همصنفان عزیز!

همه دوست داریم، در محیط پاک زنده‌گی کنیم. ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم. در حفاظت و پاکی آن بکوشیم. یک تعداد مردم به

پاکی شهر خود توجه ندارند؛ به طور مثال: بعضی مردم کثافات را در جوی‌ها و کنار سرک‌ها و کوچه‌ها می‌اندازند که این کار باعث کثیف شدن محله، شهر شده امراض گوناگون را به وجود می‌آورد؛ پس لازم است از انداختن کثافات در جوی‌ها و سرک‌ها خودداری کنیم.

معلم صاحب تشکر کرد و گفت: شاگردان عزیز، من خوشحالم که شما به پاکیزه‌گی محیط خود اهمیت می‌دهید و در پاک بودن آن کوشش می‌کنید.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
  - چند جمله در مورد پاکیزه‌گی محیط زیست در کتابچه‌های خود بنویسید.
  - جمله‌های زیر را با کلمه‌های مناسب آن در کتابچه‌های خود تکمیل نمایید:
- * ..... گذشته شاگردان ..... همراه با ..... خود برای ..... علمی به دامنه کوه رفته بودند.
- * شاگردان عزیز، من ..... که شما به محیط خود اهمیت ..... .

بشنو و بگو

- محیط خود را چگونه پاک نگهداریم؟
- پاکی محیط زیست در زنده‌گی ما چه اهمیت دارد؟
- در گروه‌ها پیرامون جلوگیری از آلوده شدن محیط زیست صحبت کنید.

به دوستان بگو

همه دوست داریم در محیط پاک زنده‌گی کنیم، ما باید خانه، کوچه و شهر خود را پاک نگهداریم.

در باره پاکیزه‌گی محیط زیست چند سطر در کتابچه‌های خود بنویسید.

میرویس نیکه

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و در مورد شخصیت میرویس نیکه آگاهی حاصل کنند.

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما میرویس نیکه چگونه یک شخصیت بود؟

در تاریخ کشور عزیز ما افغانستان نام‌های زیادی از ستاره‌گان درخشان و چهره‌های نامدار به خط زرین ثبت گردیده که قابل احترام خاص و عام می‌باشند، از آن جمله یکی میرویس خان است.

میرویس نیکه در سال ۱۰۸۴ هـ.ق. در کندهار متولد شد. وی علوم مروجه وقت را در خردسالی فرا گرفت و در جوانی به شغل تجارت پرداخت.

میرویس خان در سال ۱۱۱۹ هـ.ق. در منطقه کوکران از طرف یک جرگه ملی به حیث رهبر ملی تعیین و به لقب (نیکه) یاد گردید.

میرویس خان در راه اتحاد و همبستگی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داد. این رهبر ملی در سال ۱۱۲۷ هـ.ق. چشم از

جهان فرو بست و در شهر نو کندهار در قریه کوکران به خاک سپرده شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده، در کتابچه‌های خود بنویسید:

* زرین

* رهبر

* درخشان

- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- میرویس نیکه کی بود؟
- میرویس خان در کدام سال و چگونه به حیث رهبر تعیین شد؟

به دوستان بگو

میرویس خان در راه اتحاد و همبستگی ملی و دفاع از آزادی مردم ما خدمات بزرگی را انجام داده است.

متن درس را در کتابچه‌های خود رونویس کنید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند، مفهوم آن را بدانند و اسم مرکب را در متن درس نشان داده بتوانند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- به نظر شما، آموختن علم و هنر باعث چه می‌شود؟

دانشمندی فرزندان خود را چنین پند می‌داد: ای فرزندانم! هنر بیاموزید که ملک و دولت دنیا قابل اعتماد نیست. سیم و زر همیشه در محل خطر است؛ یا دزد به یکبار ببرد، یا صاحبش کم-کم بخورد؛ اما هنر چشمه‌یی است زاینده و دولتی است پاینده.

اگر هنرمند از دولت بیفتد، غم نباشد، که هنر در نفس خود دولت است. هر جا که رود، قدر ببند و در صدر نشیند و بی‌هنر لقمه‌یی چیند و سختی ببند.

هر کس از گو شه‌یی فرا رفتند	وقتی افتاد فتنه‌یی در شام
به گدایی به روستا رفتند	پسران وزیر ناقص عقل
به وزیری پادشاه رفتند	روستازاده‌گان دانشمند

گلستان سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های مرکب را در آن مشخص کنید.
- صورت درست کلمه‌های زیر را مطابق آنچه در درس خواندید، حلقه کنید:
* حنر، هنر، عنر
* روستا، روشتا، روستا

بشنو و بگو

- حکایتی را که خواندید از کی بود؟
- هنر در زنده‌گی انسان چه ارزش و اهمیتی دارد؟
- مفهوم بیت‌های زیر را با زبان ساده بیان کنید:
وقتی افتاد فتنه‌یی در شام هرکس از گو شهبی فرا رفتند
پسران وزیر ناقص عقل به گدایی به روستا رفتند
روستازاده‌گان دانشمند به وزیری پادشاه رفتند

به دوستان بگو

کتاب ارزشمند گلستان، اثر شاعر و نویسنده معروف، سعدی شیرازی است که به نثر نوشته شده است. بیشتر نوشته‌های آن کوتاه و به شیوه داستان‌ها و نصایح اخلاقی می‌باشد.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	طلا	زر، فلزی است زردرنگ و گران‌بها	۵	سیم	نقره
۲	محل	جای	۶	صدر	بالا، مقدم
۳	پاینده	بادوام، ابدی	۷	لقمه‌چینی	گدایی
۴	فتنه	شور و غوغا، شورش	۸	سیم و زر	طلا و نقره

بیت‌های حکایت را حفظ کنید.

هلال احمر

هدف: شاگردان متن را بخوانند، بنویسند، در باره هلال احمر آگاهی حاصل کنند و اسم جمع را در متن نشان دهند.

چو ایستاده ای دست افتاده گیر
که نیکی رساند به خلق خدای

ره نیک مردان آزاده گیر
کسی نیک بیند به هر دو سرای

- ۱- کی مفهوم شعر بالا را گفته می‌تواند؟
- ۲- هلال احمر به کدام نام‌ها یاد می‌شود؟

هلال احمر یک مؤسسه خیریه است که در حالات مختلف انسان‌های آسیب‌دیده را کمک می‌نماید. ماه نو یا هلال سرخ‌رنگ (☾) نشان این مؤسسه است. کسانی که این نشان را همراه داشته باشند، می‌توانند آزادانه در میان آسیب‌دیده‌گان رفت و آمد کنند. این مؤسسه به نام‌های هلال احمر و سرهمیاشت یاد می‌شود. وظیفه این نهاد تنها به پرستاری از بیماران و رسیدگی به احوال اسیران جنگی محدود نمی‌شود؛ بلکه در دوران صلح نیز ادامه دارد که به آسیب‌دیده‌گان حوادث ناگهانی؛ مانند: زلزله، سیل، برف‌کوچ و ... کمک صورت می‌گیرد. در حقیقت، هدف جمعیت هلال احمر هر نوع کمک به بشر است؛ چنانچه

سعدی شاعر بزرگ هفت صد سال پیش چنین گفته است.

بنی آدم اعضای یکدیگر اند
چو عضوی به درد آورد روزگار
تو کز محنت دیگران بی غمی
که در آفرینش ز یک گوهرند
دگر عضوها را نماند قرار
نشاید که نامت نهند آدمی

سعدی

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید.
- چند جمله بنویسید که در آن اسم جمع به کار رفته باشد.
- چند بیت را روی تخته املا بنویسید.

بشنو و بگو

- چرا هلال احمر را مؤسسه خیریه می‌گویند؟
- از بین اسم‌های زیر اسم جمع و اسم مفرد را دسته‌بندی کرده، در کتابچه‌های تان بنویسید:

۱- مردم

۲- کتاب

۳- قوم

۴- قلم

۵- مکتب

۶- رمه

- در گروه‌ها پیرامون مفهوم شعر سعدی بحث کنید و یک یک تن به نماینده‌گی از گروه خود نتیجه را به دیگران بگویند.

• در بارهٔ تو

به دوستان بگو

هلال احمر یک مؤسسهٔ خیریه است که در حالات ضرورت، انسان‌های آسیب‌دیده را کمک می‌نماید. این مؤسسه به نام‌های مختلف یاد می‌شود.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	اسیر	گرفتار، بندی	۳	امداد	کمک
۲	پرستاری	غمخواری	۴	گوهر	اصل و نسب

در مورد هلال احمر، چند سطر در کتابچه‌های خود بنگارید.

پنسل چگونه اختراع شد؟

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و بدانند که قلم پنسل چطور اختراع شد.

۱- به نظر شما، استفاده از پنسل چه وقت آغاز گردید؟

۲- از قلم پنسل زیادت‌ر در نوشتن کدام مضامین خود استفاده می‌کنید؟

انسان نخستین بار که به نوشتن آغاز کرد از انگشتان خود استفاده کرد. بعد توسط «پِر» بعضی پرنده‌گان، با رنگ بعضی نباتات نوشته می‌کردند. در انگلستان در سال ۱۵۶۴ میلادی یک سنگ نرم کشف گردید که به نام گرافیت یاد می‌شد، گرافیت نوعی کاربن است که توسط آن خط می‌نوشتند و رسامی می‌کردند؛ مگر استفاده از آن مشکل بود. به طریقه‌های مختلف از آن استفاده کردند، تا آنکه آسانترین راه را یافتند. آن‌ها گرافیت را در بین دو توته چوب گذاشته و می‌بستند؛ هر چند این اختراع نو شکننده بود و کمی دست را نیز سیاه می‌کرد، مگر با آن هم استفاده از آن آسان بود. تا اینکه آهسته آهسته با پیشرفت علم، این اختراع به شکل پنسل در آمد و امروز آن را به رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون می‌بینیم و از آن استفاده می‌کنیم.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.
- جمله‌های زیر را در کتابچه‌های خود نوشته جاهای خالی آن را با کلمه‌های مناسب تکمیل کنید:

* در ..... در سال ۱۵۶۴م. یک ..... که به نام ..... یاد می‌شد، ..... گردید.
* ..... بار ..... توسط ..... خود ..... .

بشنو و بگو

- اولین بار انسان‌ها توسط چه می‌نوشتند؟
- سنگ گرافیت در کدام سال و در کجا کشف گردید؟
- نوشتن با پنسل چه فایده دارد؟

به دوستان بگو

در انگلستان در سال ۱۵۶۴ میلادی یک سنگ نرم که به نام گرافیت یاد می‌شد، کشف گردید که توسط آن خط می‌نوشتند و رسامی می‌کردند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	کشف	پیدا کردن، آشکار ساختن	۲	طریقه	شیوه، روش

کلمه‌های جدید درس را در جمله‌های مناسب به کار برده و در کتابچه‌های خود بنویسید.

حکایت

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و عدد را در متن درس مشخص کنند.

پرسش‌ها

- ۱- در تصویر چه می‌بینید؟
- ۲- نهال‌شانی در سرسبزی محیط زیست چه تاثیر دارد؟

فرید و حمیده برای نهال‌شانی به شهر جلال‌آباد رفتند. دیدند که صدها نفر با شاگردان مکتب یکجا نهال‌شانی می‌کنند.

در این وقت فرید گفت: حمیده جان! پارسال در میلهٔ نهال‌شانی در شهر جلال‌آباد بیش از دو هزار شاگرد مکتب اشتراک نموده بودند که از آن جمله سه صد و بیست و پنج نفر آن از مکتب ما بود. ایشان با خود چهار صد نهال آورده بودند تا آن‌ها را بنشانند. حمیده پرسید: نهال‌ها از کدام میوه‌ها بودند؟

فرید گفت: صد نهال نارنج، شصت نهال مالته، هفتاد نهال سیب، چهل نهال ناک و آلبالو بود و آن‌ها را در حویلی و اطراف مکتب غرس نمودند.

هنوز دو ماه نگذشته بود که همه نهال‌ها سبز شدند و صحن مکتب ما بسیار مقبول و زیبا معلوم می‌شد.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را با آواز بلند بخوانید و اعداد را در آن نشان دهید.
- چند جمله بنویسید که نشانه‌های نوشتاری در آن به کار رفته باشد؛ مثال:
- در کدام فصل نهال‌شانی می‌کنید؟
- چند سطر درس را روی تخته املا بنویسید.
- صورت درست کلمه زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید:

غرس	غرث	غرض
-----	-----	-----

بشنو و بگو

- متنی را که خواندید در مورد چه بود؟
- عدد را تعریف کنید و چند مثال بگویید.
- نشانه‌های داخل چوکات را نام بگیرید:

:	.	؟	!
---	---	---	---

به دوستان بگو

نهال‌شانی باعث سرسبزی و شادابی وطن ما می‌شود؛ بنابراین هر شخص باید در نهال‌شانی سهم فعال بگیرد؛ زیرا نهال‌شانی برای حفظ محیط زیست ضروری است.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	غرس	کاشتن یا نشاندن نهال	۲	صحن	حویلی

چند جمله در کتابچه‌های خود بنگارید که ضمیر و عدد در آن به کار رفته باشد.

تأسیسات اجتماعی

هدف: شاگردان متن درس را بخوانند، بنویسند و تأسیسات اجتماعی را بشناسند.

پرسش‌ها

۱- در تصویر چه می‌بینید؟

۲- به نظر شما، چه چیزها را تأسیسات اجتماعی می‌گویند؟

برای رفع نیازمندی‌های کشور، دولت و حکومت کوشش می‌کند تا فابریکه‌ها، سرک‌ها، پل‌ها، مکتب‌ها، کودکستان‌ها، شفاخانه‌ها و دانشگاه‌ها را اعمار نماید. این‌ها؛ چون به مردم تعلق دارند، به نام تأسیسات اجتماعی یاد می‌شوند. مکتبی که در آن درس می‌خوانیم، شفاخانه‌یی که در آن تداوی می‌شویم، سرک‌هایی که از آن استفاده می‌کنیم، فابریکه‌هایی که برای ما لباس و وسایل ضروری را تهیه می‌کنند و بالأخره مسجد‌هایی که در آن به عبادت خداوند ﷻ می‌پردازیم، پارک‌هایی که در آن برای تفریح و استراحت می‌رویم، همه تأسیسات اجتماعی اند که برای رفع نیازمندی‌های مردم اعمار گردیده اند.

ما شاگردان مکتب باید از این تأسیسات اجتماعی استفاده خوب کنیم. این مسؤولیت ما است که از همه آنها حفاظت کنیم و اجازه ندهیم که کسی آنها را تخریب کند؛ چرا که همه آنها برای آسایش ما تأسیس شده اند.

فعالیت‌ها

بخوان و بنویس

- متن درس را بخوانید و کلمه‌های جدید را درست تلفظ کنید.
  - چند سطر متن درس را روی تخته املا بنویسید.
  - کلمه‌های زیر را در جمله‌های مناسب به کار برده و در کتابچه‌های خود بنویسید:
- * تأسیسات
- * صنایع
- * مکلف

بشنو و بگو

- از تأسیسات اجتماعی نام ببرید.
- از تأسیسات اجتماعی چگونه حفاظت می‌کنید؟
- در گروه‌ها تقسیم‌گردیده، پیرامون حفظ و نگهداری تأسیسات اجتماعی صحبت کنید.

به دوستان بگو

تأسیسات اجتماعی برای رفع نیازمندی‌های مردم تأسیس گردیده اند.

لغت‌ها

شماره	لغت	معنا	شماره	لغت	معنا
۱	رفع	دور کردن	۴	صنایع	هنرهای زیبا، کارهای دستی
۲	تأسیس	بنیاد کردن، بنا نهادن	۵	تخریب	خراب کردن
۳	مکلف	مسئول و مأمور شدن به انجام کاری			

ترانه معارف

افغانستان ما
ای هست و بود ما
جان و جهان ما
ای تار و پود ما
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
بدخواه ظلمتیم
در کسب معرفت
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
ما کار می‌کنیم
بار دیگر ترا
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
بدگر نظر کند
شرمنده دشمن است
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما
حافظ ترا خدا
این است روز و شب
اهل معارفیم، تعلیم کار ما
علم است شعار ما، بس افتخار ما

سید محی الدین راعی